

Департамент освіти і науки
Миколаївської облдержадміністрації
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Кафедра теорії й методики
дошкільної та початкової освіти

**ВІД ТВОРЧОГО
ВЧИТЕЛЯ –
ДО КОМПЕТЕНТНОГО
УЧНЯ-ЧИТАЧА
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

*Збірник
матеріалів*

Департамент освіти і науки
Миколаївської облдержадміністрації
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Кафедра теорії й методики
дошкільної та початкової освіти

ВІД ТВОРЧОГО ВЧИТЕЛЯ – ДО КОМПЕТЕНТНОГО УЧНЯ-ЧИТАЧА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Збірник матеріалів

Миколаїв • 2026

УДК 37.091.27:811.161.2-047.22
В 42

Упорядник:

Рибачук О. А. – методист кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти МОППО.

Загальне редагування:

Сокурєнко О. О. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти МОППО.

Рецензенти:

Стойкова В. В. – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи МОППО;

Яблонська Т. Д. – учитель початкових класів Миколаївського ліцею імені Олега Ольжича Миколаївської міської ради Миколаївської області, учитель-методист, спеціаліст вищої категорії.

Відповідальна за випуск:

Стойкова В. В. – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи МОППО.

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, протокол від 24.12.2025 № 7.

В 42 **Від творчого вчителя – до компетентного учня-читача початкової школи** : збірник матеріалів / Упоряд. О. А. Рибачук ; за заг. ред. О. О. Сокурєнко. – Миколаїв : центр редакційно-видавничої діяльності МОППО, 2026. – 166 с.

У збірнику репрезентовано напрацювання педагогів Миколаївщини – учасників обласної творчої групи «Від творчого вчителя – до компетентного учня-читача початкової школи» для набуття практичних навичок роботи з посібником «Абетка літературознавства» (автор – Василь Шуляр).

Матеріали збірника призначені для педагогів закладів загальної середньої освіти, студентів педагогічних закладів вищої освіти Миколаївщини.

УДК 37.091.27:811.161.2-047.22

© Кафедра теорії й методики дошкільної та початкової освіти, 2026.

© Центр редакційно-видавничої діяльності МОППО, 2026.

ЗМІСТ

1. Використання потенціалу уроків української мови для становлення учня-читача початкової школи

Олена Сокуренко, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти МОІППО;

Оксана Рибачук, методист кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти МОІППО __ 6

2. Формування у молодших школярів прийомів вдумливого читання у контексті реалізації окремих читацьких стратегій

Олена Сачковська, старший викладач кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти МОІППО _____ 13

3. Розробки учасників творчої групи – педагогів закладів освіти Миколаївської області з використанням посібника «Абетка літературознавства» (автор – Василь Шуляр) на уроках української мови

Бадюл Н. М., учитель початкових класів Котляревського ліцею Шевченківської сільської ради (О. Іваненко «Дружелюбний джмелик») _____ 20

Близнюк О. М., учитель початкових класів Миколаївської гімназії № 7 Миколаївської міської ради (А. Костецький «Ранок») _____ 29

- Гавриленко С. О.**, учитель початкових класів Софіївського ліцею Софіївської сільської ради Баштанського району (міф «Перун») _____ 39
- Затишняк О. В.**, учитель початкових класів Новоолександрівської гімназії з дошкільним підрозділом Братської селищної ради Вознесенського району (М. Сингаївський «Марічка і звичка») _____ 46
- Кепіна А. А.**, учитель початкових класів Рибаківського ліцею Коблівської селищної ради Миколаївського району (Г. Малик «Мавпині іменини») _____ 54
- Кісельова О. О.**, учитель початкових класів Миколаївського ліцею Шевченківської сільської ради (Легенда про Богдана Хмельницького) _____ 65
- Корольова О. Г.**, учитель початкових класів Миколаївської гімназії № 36 Миколаївської міської ради (І. Андрусяк «Про вміння читати») _____ 81
- Корольова О. Г.**, учитель початкових класів Миколаївської гімназії № 36 Миколаївської міської ради (Українська народна казка «Кривенька качечка») _____ 93
- Мищенко О. С.**, учитель початкових класів Благодарівського ліцею Нечаянської сільської ради (Л. Біленька «Казка неба») _____ 107
- Омельченко Т. І.**, учитель Первомайської гімназії № 1 Первомайської міської ради (О. Іваненко «Про маленького джмелика») _____ 117
- Ткаченко О. К.**, учитель початкових класів Миколаївської гімназії № 36 Миколаївської міської ради (Народна притча «Сила слова») _____ 129

Случак А. М., учитель початкових класів Миколаївської гімназії № 36 Миколаївської міської ради (А. Григорук «Довгожданий лист») _____ 137

Фокіна Н. В., учитель початкових класів Рибаківського ліцею Коблівської сільської ради Миколаївського району (В. Нестайко «Одиниця з обманом») _____ 148

4. Відеозаписи фрагментів уроків учасників творчої групи – педагогів закладів освіти Миколаївської області з використанням посібника «Абетка літературознавства» (автор – Василь Шуляр) на уроках української мови _ 162

5. Література _____ 165

Використання потенціалу уроків української мови для становлення учня-читача початкової школи

Сокуренко О. О., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти МОІППО;

Рибачук О. А., методист кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти МОІППО

«Стан духовного піднесення, викликаного радісним спілкуванням з книжкою, – це могутній важіль, за допомогою якого підіймаються брили знань».

Василь Сухомлинський

У сучасній початковій школі серед різних видів мовленнєвої та пізнавальної діяльності чільне місце посідає читання, яке значно впливає на розвиток дитини. Якщо запитати учнів, чи вміють вони читати, це викличе здивування, звичайно, що вміють. Але якщо говорити не про вміння складати літери у слова, а про розуміння прочитаного, тоді, мабуть, для чималої кількості учнів проблема читання є дуже актуальною.

Вміння читати означає опанувати якості читання, усвідомлено сприймати зміст прочитаного, вміти орієнтуватися в художній, науково-пізнавальній, фаховій літературі та у дитячій

періодиці. Методика навчання на уроках літературного читання передбачає розв'язання завдань, визначених програмою початкової школи: удосконалення навичок читання, творчих здібностей, розвиток зв'язного мовлення, вдосконалення креативності, загальнокультурної, комунікативної компетентностей, навичок учнів працювати з текстом, виховання емоційного інтелекту – формування певного комплексу почуттів при читанні та аналізі твору. Можливості уроків української мови визначаються також виховним потенціалом художніх творів, які вивчають діти; інтеграцією з іншими освітніми галузями – природничою, соціальною, громадянською та історичною, мистецькою й позакласними заходами; забезпеченням високого рівня мовленнєвої культури.

У структурі уроку передбачено розвиток мовлення молодших школярів (слухання, говоріння, читання, письмо), читацьку діяльність дітей з текстом (орієнтовно 2/3 уроку), навчально-пізнавальні та розвивальні завдання. Таким чином, робота з художнім або науково-пізнавальним твором сприяє активній розумовій діяльності молодших школярів: вчить умінню спостерігати за розвитком подій, аналізувати, порівнювати, узагальнювати вивчене, висловлювати власну думку, критично та системно мислити.

Сучасний урок літературного читання у початковій школі має обов'язкові компоненти, адже ґрунтується на навчальному матеріалі, враховуючи методичні аспекти, психологічні та індивідуальні особливості дітей класу, а з ін-

шого боку, є доцільною рухливість структурних елементів, творчий підхід, моделювання роботи за конкретним задумом та імпровізацією учителя, щоб «донести конкретні життєві й духовні біографії майстрів слова, познайомити з персонажами, що населяють створений митцями світ, провести всіма стежками, якими ходять герої їхніх книг, і побувати в усіх пережитих ними обставинах, ставати на бік тих, хто прагнув добра, нової людської досконалості». Для досягнення цієї мети потрібно вчити учнів сприймати й розуміти літературні твори.

Мистецтво слова розкриває світ краси художнього твору, коли на уроці відбувається:

- розгляд художнього твору як естетично-гуманістичного феномену;
- широке використання можливостей літературознавчого аналізу;
- визначення за текстом смислової поліфонії й настанова на проблемно-діалогічну структуру заняття;
- розвиток розумових сил, багатства мови, логічного мислення, довільної пам'яті, уваги, відтворювальної уяви, образного мислення;
- використання міжлітературних зв'язків як компонента творчого процесу, форми засвоєння досвіду інших мистецтв / літератур / культур;
- аналіз інтерпретування художнього твору та художньої системи письменника з урахуванням стилю доби.

Розв'язанню саме таких завдань сприяє посібник (із серії видань «Від літературознавчої пропедевтики до теорії літератури: для форму-

вання компетентного учня-читача Нової української школи») «Абетка літературознавства» (автор – Василь Шуляр, професор, доктор педагогічних наук, доцент, заслужений учитель України), покликаний зорієнтувати вчителя, як найкраще змодельювати головні стратегії читацької діяльності учнів із художнім твором, допомогти учням, застосовуючи знання й уміння з теорії літератури, бути компетентними читачами, розуміти зміст не лише тексту, а й підтексту, отримувати естетичну насолоду від художнього твору, співпраці з автором, однолітками, учителем.

Для формування професійної й мовно-літературної компетентності педагогів і забезпечення науково-методичного супроводу професійного розвитку освітян області, ефективної фахової підготовки вчителів початкової школи з питань розвитку фахової й мовно-літературної компетентності, сприяння професійному розвитку освітян області, набуття практичних навичок роботи з посібником «Абетка літературознавства» та виконання вимог Державного стандарту започаткована творча група «Від творчого вчителя – до компетентного учня-читача початкової школи», учасники якої вчать застосовувати візуалізацію на уроках української мови, формувати читацьку компетентність молодших школярів засобами мовно-літературної освітньої галузі, осягати літературні твори здобувачами освіти, адже результатам навчання сприяють вимоги не лише до змісту нових програм та підручників із мовно-літературної освіти, а й до інтерпретації та методів аналізу художніх творів. Посібник для вчителів початкової школи

«Абетка літературознавства» пропонує технологію аналізу твору, яка слугує вихованню естетично розвиненого читача, здатного до розуміння позиції автора художнього тексту, власного судження про твір і життєві явища, які в ньому висвітлені. Це враховано в технології опрацювання на уроках теоретико-літературних понять, візуалізованих у моделях, схемах, образах. Такого підходу вимагає організація освітнього процесу в Новій українській школі: застосування діяльнісного підходу на інтегрованій основі з переважанням ігрових методів у першому циклі (1–2 класи) та на інтегровано-предметній основі у другому циклі (3–4 класи).

Комплексне використання посібника «Абетка літературознавства» передбачає організацію співпраці в навчанні, надання допомоги вчителю в опрацюванні теоретичного матеріалу для становлення дитини-читача, його самостійної читацької, творчої діяльності; формування морально-естетичних уявлень і понять, розвиток особистості дитини засобами слова для духовного, культурного й національного самовияву та створення україномовного освітнього середовища у школі, зокрема через вивчення творів різної тематики та жанрів сучасної дитячої літератури.

Серію «Від літературознавчої пропедевтики до теорії літератури: для формування компетентного учня-читача Нової української школи» (автор – Шуляр В. І.) складають видання посібників «Абетка літературознавства» для учнів початкової школи, «Цікаве літературознавство для допитливого читача» для 5–8 класів та «Те-

орія літератури компетентному читачеві у схемах, моделях, таблицях» для старшокласників. Разом ця взаємодія передбачає різнобічну, комплексну, з позицій дидактики практичну реалізацію принципу наступності методики викладання української мови фахівцями-початківцями та фахівцями-філологами, адже те, що закладено в початковій школі, вчителі базової середньої освіти зможуть вдосконалювати та примножувати.

За час роботи творчої групи «Від творчого вчителя – до компетентного учня-читача початкової школи» своїми напрацюваннями й досвідом використання посібника «Абетка літературознавства», яким забезпечений кожний заклад освіти I ступеня області, у викладанні української мови й літератури в початкових класах поділилися понад сто педагогів. Вчителі адаптували матеріали посібника відповідно до моделі викладання літературного читання за обраною програмою, на інтегрованих заняттях із художнього, образотворчого, музичного мистецтва, де розглядаються такі поняття, як види мистецтва, настрої художнього твору.

У 2024 році видано перший методичний посібник – збірник «Від творчого вчителя – до компетентного учня-читача початкової школи», в якому репрезентовано напрацювання учасників обласної творчої групи Миколаївщини, науково-методичні матеріали для формування професійної й мовно-літературної компетентності педагогів, спроможні забезпечити системний підхід до фахової підготовки та ефективну діяльність учителів початкової школи на уроках української мови з всебічним урахуванням спе-

цифіки читацької діяльності учнів, що сприятиме формуванню та вдосконаленню читацьких компетентностей під час опанування ними курсу літератури в основній школі.

Програма роботи творчої групи у 2025 році передбачала активну творчу діяльність учителів початкової школи як під час участі в засіданнях, так і в межах їхньої самостійної роботи, вдосконалення професійної й мовно-літературної компетентності, розвиток творчих здібностей, креативності, професійної, ціннісно орієнтованої, загальнокультурної, комунікативної компетентностей педагогічних працівників; формування вміння створювати інноваційний продукт.

Формування у молодших школярів приймів вдумливого читання у контексті реалізації окремих читацьких стратегій

*Сачковська О. Л., старший
викладач кафедри теорії й
методики дошкільної та
початкової освіти МОІППО*

Читання – це першооснова для розвитку особистості та успішного навчання. Простір дитячого читання забезпечує гармонійне поєднання колективної та індивідуальної читацької діяльності, формуючи дитину-читача. На завершення початкової школи здобувачі освіти розуміють цінність читання і виявляють інтерес до книги, набувають досвід використання з різною метою текстів різних видів, мають досвід читання.

В додатку 1 Державного стандарту початкової освіти визначено вимоги до обов'язкових результатів навчання, зокрема уміння сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використання її для збагачення власного досвіду.

Одним із напрямів досягнення конкретних результатів навчання є вдумливе читання, розуміння його глибини, взаємодія з ним. Це вміння розуміти, аналізувати, інтерпретувати та оцінювати інформацію, що є ключовим для успішного навчання впродовж усього життя. Учителі початкових класів формують особистість, яка здатна навчатися впродовж усього життя, закладають фундамент для формуван-

ня навички вдумливого читання текстів різних видів, стилів, жанрів. Місія педагога полягає в тому, щоб допомогти кожній дитині усвідомити сенс власного життя, навчитися самостійно долати повсякденні завдання, труднощі й складні проблеми, формуючи життєву компетентність, стійкість, здатність до самореалізації та успіху.

Це можливо завдяки використанню читацьких стратегій, які допоможуть зробити процес читання захопливим, навчать дітей свідомо працювати з текстом.

Читацькі стратегії – це свідомі розумові дії, які читач використовує, щоб краще зрозуміти текст. Це свого роду інструменти, які допомагають дитині сфокусуватися на тексті; активізувати попередні знання; прогнозувати зміст; ставити запитання відкритого типу; узагальнювати інформацію.

Умовно можна поділити роботу з текстом на три етапи:

- 1) до читання;
- 2) під час читання;
- 3) після читання.

На кожному з цих етапів вчитель використовує різні стратегії, що допомагають дитині стати активним читачем, розвивати критичне і системне мислення, направлені на вміння висловлювати власну думку, логічно обґрунтовувати свою позицію, ухвалювати рішення, співпрацювати з іншими особами.

I етап «До читання» (активізація попередніх знань)

На цьому етапі вчимо дитину сприймати текст. Важливо, щоб читач навчився прогнозу-

вати зміст, володів повноцінними навичками читання, мав певні очікування, змогу зрозуміти тексти різних видів.

Пропонуємо використовувати такі стратегії:

– «Передбачення». Запропонуйте учням розглянути назву, ілюстрації, заголовок тексту. Запитайте: «Про що, на вашу думку, буде цей текст?», «На що вказує назва?», «Що ви бачите на малюнках?». Це стимулює інтерес до читання та допомагає сформулювати перші припущення.

– «Асоціативний куш». На дошці напишіть ключове слово з тексту (наприклад, ліс). Порекомендуйте учням назвати слова-асоціації, що спадають їм на думку. Це активізує словниковий запас і попередній досвід.

II етап «Під час читання» (взаємодія з текстом)

Цей етап є найважливішим, оскільки тут відбувається безпосередня робота з інформацією, формуються комунікативна, читацька та інші компетентності.

Доречними на цьому етапі є стратегії:

– «Читання з позначками». Порадьте учням робити позначки на полях тексту (якщо це можливо) або в чернетках під час читання самотійно або в парах:

✓ (галочка) – я це знаю, це мені знайомо;

! (знак оклику) – це для мене цікаво / важливо;

? (знак питання) – це для мене незрозуміло, тут є запитання.

Ця стратегія вчить дитину-читача бути уважним та відстежувати своє розуміння прочитано-

го, замислюватись та аналізувати, розрізняти головне і другорядне, відстежувати факти й думки.

– «Квітка запитань». Намалюйте квітку на дошці, на її пелюстках напишіть питальні слова. Після читання фрагмента тексту, попросіть учнів поставити запитання до нього, використовуючи прописані слова: «Хто? Що? Де? Коли? Чому? Як?» Це допомагає дітям виділяти основні факти та прослідкувати причинно-наслідкові зв'язки.

III етап «Після читання» (узагальнення та осмислення)

На даному етапі ми допомагаємо учням структурувати отриману інформацію та сформулювати цілісне уявлення про текст.

Пропонуємо такі стратегії:

– «Кубування». Запропонуйте учням оцінити зміст прочитаного тексту, літературних персонажів, об'єктів мистецтва і навколишнього світу з різних сторін, наводити прості аргументи щодо власних думок:

ОПИШИ. Опиши головних героїв / місце події.

ПОРІВНЯЙ. Порівняй цей текст з чимось іншим, що ти читав.

АСОЦІЮЙ. З чим у тебе асоціюється цей текст?

АНАЛІЗУЙ. Розкажи, про що йдеться у тексті.

ЗАСТОСУЙ. Де ти можеш використати інформацію з цього тексту?

ОЦІНИ. Чи сподобався тобі текст? Чому?

Ця стратегія розвиває критичне мислення та креативність.

–«Сенкан». Це п'ятирядковий вірш, який підсумовує основну ідею тексту, вчить висловлювати власні думки, збагачує естетичний та емоційно-чуттєвий досвід.

- Іменник (тема тексту).
- Два прикметники (опис теми).
- Три дієслова (дії, пов'язані з темою).
- Речення з чотирьох слів (ставлення до теми).
- Синонім до першого слова (узагальнення).

Рекомендуємо співпрацювати з батьками та використовувати прийоми для формування любові до книги, усвідомленого читання та власним прикладом демонструвати такі кроки:

1. Станьте прикладом для своєї дитини. Читайте разом з дітьми, проводьте більше часу з книгою, обговорюйте враження, які у вас залишилися від прочитаної книги.
2. Розвививайте культуру читання. Наповніть дім, клас книгами різної тематики відповідно до вікових особливостей, захоплень дітей.
3. Створіть атмосферу для читання. Облаштуйте тихий, затишний куточок, в якому будуть розташовані книги.
4. Переносьте книги в реальне життя. Якщо дитині подобається книга про тварин – вирушайте в зоопарк, історичні – йдіть в музей, про зірки – планетарій, казки – в театр.
5. Прочитайте книгу, а потім подивіться фільм. Влаштууйте вечори перегляду фільмів, мультфільмів за прочитаними книжками.
6. Розкладіть книги в різних місцях. Діти повинні мати доступ до книжок завжди.
7. Даруйте книги та привчайте до цього дитину. Крім того, попросіть її підписати.

8. Відвідайте бібліотеку разом із дитиною. Бібліотека може стати прекрасним місцем для спілкування, розвитку пізнавальної діяльності та збагачення інтересів школярів.
9. Ставте запитання. Важливо навчити дитину розуміти зміст прочитаного (Що зацікавило в прочитаному? Засмутило? Звеселило? Хто з героїв міг би стати другом? та ін.)
10. Дозвольте дітям самостійно обирати книги, відповідно до її інтересів, настрою і потреб: комікси, ілюстровані книжки, фентезі тощо.
11. Використовуйте аудіокнижки. За допомогою цих книг діти вчаться правильно вимовляти слова, інтонувати.
12. Регулярно поповнюйте домашню / класну бібліотеку. Даруйте книги у будь-якому випадку: дитина пішла в перший клас – подаруйте книгу про школу, в родині з'явилася тваринка – подаруйте книгу про тварин, відвідали з класом виставу – книгу казок.
13. Створіть клуб читачів. Запрошуйте почитати з другом / подругою, з дорослими, з улюбленою іграшкою, влаштовуйте челенджі читання книжок різної тематики («Осінній челендж», «Вежа книг», читаю і рекламую та ін.)
14. Екранізація прочитаного. Спільно створюйте 3D книгу: панбук, лепбук, лепорелло, ведіть «Читацький щоденник», намалюйте мультфільм, з пластиліну зліпите головних героїв і створіть лялькову виставу, комікси.
15. Відвідайте сучасні книгарні. Сьогодні в Україні з'являється дедалі більше атмосферних книгарень, адже книги допомагають дітям відкривати нові світи та розібратися в тому,

що хвилює душу. Книгарня – це не просто місце продажу книжок, це простір натхнення, спілкування та розвитку, це чарівний світ, у який можна потрапити без квитка! Прогулянка до неї може стати маленькою цікавою пригодою для дитини, де вона може сама обирати книжки, гортати сторінки й відчувати запах нових пригод, стати учасницею цікавих зустрічей, майстер-класів й святкових подій для дітей, які проводять у книгарнях. Навчіть їх думати про те, що вони читають, і ви відкриєте перед ними двері до безмежного світу знань.

РОЗРОБКИ
учасників творчої групи педагогів
закладів освіти Миколаївської
області з використанням посібника
«Абетка літературознавства»
(автор – Василь Шуляр)
на уроках української мови

*Бадюл Надія Миколаївна,
учитель початкових класів
Котляревського ліцею
Шевченківської сільської ради*

**I. ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА
ЗА ЛІТЕРАТУРНОЮ ТЕМОЮ**

*(із використанням візуального посібника
Василя Шуляра)*

1. Назва літературної теми для 1-2 кл. (ЛТ)

Оксана Іваненко «Про маленького джмеліка» («Українська мова. Буквар» підручник для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Захарійчук М. Д., 2018, в-во «Грамота»).

2. Цільові завдання до ЛТ (ЦЗ,^н ЛТ)

- 1) Виразно прочитати** казку (вчитель).
- 2) Визначити** оповідача й ліричного героя.
- 3) Виокремити** зміст назви твору – припущення.
- 4) З'ясувати** факти про джмелів та квітку-дзвіночок та значення складних слів із візуалізацією.

5) Попрацювати із таблицею «Комахи та рослини луків».

6) Сконструювати діалог (створю «репліку-оклик») під час виразного читання в особах: А-ЛГ («репліка-оклик»).

3. Літературна компетентність

Літературознавча – навички виразного читання, читанням в особах.

4. Наскрізнi вміння

Виявляти проблеми, висувати припущення, практично їх перевіряти та обґрунтовувати.

5. Читацькі вміння

Володіти різними видами читання і відтворення змісту художнього твору (ХТ).

6. Ціннісне ставлення

Виявляти готовність продукувати нові ідеї, розгортаючи сюжетні лінії у творчо-мовленнєвій читацькій діяльності.

7. Ціннісно-етична норма (ЦЕН)

Дружба – скарб.

«Ніхто не побажає собі життя без друзів, адже дружба – найнеобхідніше для життя серед усіх інших благ» (*Арістотель*).

8. Освітні ситуації до ЦЗ_о ЛТ (ОС₁ до ЦЗ_о¹ ЛТ)

СЮЖЕТНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗАНЯТТЯ:

- 1) читання казки вчителем;
- 2) висунення припущень теми казки за назвою та ілюстрацією учнями;

- 3) визначення типу оповідача і ліричного героя;
- 4) з'ясування фактів про джмелів, рослину лугу – дзвіночок;
- 5) читання казки учнями (реченнями);
- 6) робота з текстом для характеристики ЛГ;
- 7) конструювання «репліки-оклику» з наступним виразним читанням;
- 8) читання в особах;
- 9) творення /продовження казки.

II. СЮЖЕТНО-ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ ДІАЛОГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ-ЛІТЕРАТОРА Й УЧНІВ-ЧИТАЧІВ

1. Читаємо оповідання і виявляємо тип «оповідача» й «ліричного героя (ЛГ)»

ЦЗ₉¹⁻³ – ОС_{1,3} (цільове завдання –1-3, у відповіднені до освітньої ситуації – 1-3).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): голосне читання казки вчителем; виявлення припущення за назвою та ілюстрацією; мовчазне перечитування учнями-читачами; виявлення типу оповідки (казка), оповідача та ліричного героя (ЛГ).

Завдання і запитання:

- 1) Прочитайте назву твору та розгляньте ілюстрацію до твору. Про кого ми читатимемо? Ваші припущення?
- 2) Читання казки. Чи справились очікування у вас, учнів-читачів? До якого жанру (казка, вірш) належить твір? Чому? А що ви знаєте про героїв: джмелика, дзвіночка?

Методична ремарка 1: на даному етапі важливо актуалізувати знання учнів про жанр – авторську казку, розширити знання про джмеля – комаху, про дзвоник – трав'янисту рослину, розглядаючи таблицю «Рослини й тварини луків».

- 3) Хто оповів читачам про цю історію? (А – автор). Хто є ліричним героєм казки? (ЛГ = А).

Методична ремарка 2: на розгорнутій «книзі» розміщуємо символ «автора». З'ясуємо, для кого автор написав казку: розміщуємо символ «учня-читача». Виявляємо роль читача і позначаємо символом-стрілкою: А – «пише» або «складає», завдання читача – Ч – символ «читає». У будь-якому творі є герої, персонажі, дійові особи. У казці є автор і є ліричний герой (їх два): А = ЛГ + Г.

2. З'ясуємо факти, художні засоби, виявляємо «реальне / вигадане», «пряме / переносне значення слова», уособлення, позначаємо символи: ЛГ^о

ЦЗ_о⁴⁻⁶ – ОС₄₋₆ (цільове завдання – 4-5, увідповіднене до освітньої ситуації – 4-6).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): робота з казкою; повторне перечитання учнями, вибіркоче вичитування висловів; з'ясування лексичного значення слів.

Запитання і завдання:

- 1) Перечитайте перше речення. Чи можна з нього визначити, як автор ставиться до героя? (ніжне пестливе слово «малесенький»).

- 2) Які слова в першому реченні допоможуть уявити луг? (запашний, барвистий). Поясніть, що означає слово «барвистий» (звертаються до текстів для опрацювання).
- 3) Як ви розумієте вислів «аж очі розбіглися»? В якому значенні вжито вислів (в прямому чи переносному?).
- 4) Знайдіть окличне речення. Який настрій у джмелика?
- 5) Кого зустрів джмелик?
- 6) Пригадайте, що таке діалог? Між ким відбулась розмова?
- 7) Вичитайте рядки, як звернувся дзвіночок до джмелика. Чи чемний дзвіночок? Яким голосом читатимемо слова джмелика?
- 8) Чи зрадив джмелик? З яких слів це видно? Який настрій героя? (здивований, радісний, приязний).
- 9) Виберіть рису характеру джмелика (увічливий, мовчазний, насуплений). З яких слів героя це ми зрозуміли? (називає дзвіночка на Ви).
- 10) Як прочитаємо слова дзвіночка? Чи можемо уявити собі звуки «Дзень-дзень»? Як передати їх голосом?
- 11) Що в казці може бути правдою, а що вигадане?
- 12) Знайдіть уособлення в казці (підказка: надання невластивих ознак, перейнятих з живої природи, перш за все – людських рис і якостей, для джмелика та квітки).

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): читання вибіркове; виокремлені образні вирази та художні засоби; трактування виявлених значень понять / слів / термінів; вичитування слів А⁰; виявлення ставлень А⁰ – ЛГ – УЧ.

Методична ремарка 3: учні-читачі працюють на розгорнутій «Книзі див» (на дошці (екрані), поряд із текстом казки розміщуємо символи: АО, ЛГО. Біля кожної строфи позначаємо символ настрою, наприклад, сонечка або промінці; можна ключові слова, які зорієнтують учнів-читачів до врахування під час виконавської діяльності.

3. Творимо «репліку-оклик», читаємо в особах діалог, інсценізуємо

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): читання в особах; виокремлення висловів; конструювання мовленнєвої ситуації: «репліка-оклик».

- 1) Перечитайте казку. Виявіть строфу, де герої радіють зустрічі?
- 2) Виокреміть речення-оклик.
- 3) Попрацюйте в парі з товаришем, читаючи в особах.
- Зверніть увагу як має вимовлятися речення з окликом. Передайте настрій героїв. Як треба прочитати слова «Дзінь-дзінь, дзень-дзень»?
Давайте хором вимовимо їх ритмічно.
- 4) Моделювання ситуації: конструювання продовження тексту.
 - Як могла продовжитись дружба джмелика і квітки?
 - Продовжити рядки:

Кожного ранку джмелик...

(прилітав до квіточки, вітався).

А дзвоник... (дарував йому свій солодкий нектар, похитуючи його на своїй ніжці).

5) Висновок. Продовжити речення: «Дружба –...».

III. ТЕКСТИ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

СЛОВНИК

Аж очі розбіглися – так багато, що не може зосередити увагу на чомусь одному і дивиться

то на одне, то на інше (переносне значення)

Барвістий – насичений різними яскравими барвами.

Лука – це природне угруповання, де ростуть дикорослі трав'янисті рослини та живуть тварини. Рослини на луці добре освітлюються сонцем, тому отримують багато світла й тепла. Усі рослини луків мають невеликі за розмірами листки, щоб під палючими сонячними променями випаровувати менше вологи.

Джміль – комаха, що має 6 лапок, груди, черевце. Полюбляють нектар квітів. Тільки джмелі можуть запилювати червону конюшину, багато лісових і лугових рослин, бо мають довгий хоботок. Якість їх меду не порівняти з бджолиним. Він рідкий.

Користь: запилюють рослини; дають цінний продукт – мед; віск, мед, квітковий пилок, прополіс використовують у медицині та парфумерії.

Головна роль комах – це запилення рослин. Саме завдяки комахам, які запилюють плодові

дерева, кущі та інші рослини, із квіток виростають плоди з насінням.

Дзвоники – квітки луків, за формою схожі на дзвіночок. Мають 6 пелюсток і яскраве забарвлення, яке приваблює комах.

Виявляємо оповідача

Дзінь-дзінь, дзень-дзень! – це дзвіночок запрошує до себе джмелика.
 – Який барвистий луг! Тут так багато квітів! – радів джмелик.
 Бачить джмелик: ліловий дзвіночок хитає голівкою та кличе його.

– Я буду з вами дружити, – сказав він дзвіночку.
 – Дзінь-дзінь, дзень-дзень, і я радий із тобою дружити, джмелику, – задзеленчав дзвіночок.

Творимо

О

Читаємо репліки і визначаємо головних героїв

Вичитуємо вислови

Театралізуємо!

АА: Дзінь-Дзінь, дзень-дзень! – це дзвіночок запрошує до себе джмелика.
ЛГ: Я буду з вами дружити! – сказав джмелик дзвіночку.

ОЦІНЮЄ

СКЛАДАЄ

ПИШЕ

ОЦІНЮЄ

ЧИТАЄ

ПЕРЕКАЗУЄ

ВИСЛОВЛЮЄ

*Близнюк Ольга Михайлівна,
учитель початкових класів
Миколаївської гімназії № 7
Миколаївської міської ради*

I. ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА ЗА ЛІТЕРАТУРНОЮ ТЕМОЮ

*(із використанням візуального
посібника Василя Шуляра)*

1. Назва літературної теми для 3 кл. (ЛТ)

Анатолій Костецький «Ранок» («Українська мова та читання» підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Большакова І. О., Пристінська М. С., 2020, в-во «Ранок»)

2. Цільові завдання до ЛТ (ЦЗ^п ЛТ)

- 1) Виразно прочитати вірш (вчитель).
- 2) Визначити оповідача, ліричного героя.
- 3) З'ясувати лексичне значення слів (латаття, миттю).
- 4) Виокремити настрої поезії в цілому та ЛГ зокрема.
- 5) Попрацювати над навичкою виразного читання.
- 6) Підібрати пряме значення до слова сміється відповідно до вірша.
- 7) Сконструювати текст, використовуючи слова-синоніми.
- 8) Створити віршованій текст «Вечір», використовуючи слова-антоніми.

3. Літературна компетентність

Творчо-мовленнєва

4. Наскрізнi вміння

Виявляти проблеми, висувати припущення, практично їх перевіряти та обґрунтовувати.

5. Читацькi вміння

Володіти різними видами читання і відтворення змісту художнього твору (ХТ).

6. Ціннісне ставлення

Виявляти готовність продукувати нові ідеї, розгортаючи сюжетні лінії у творчо-мовленнєвій читацькій діяльності.

7. Ціннісно-етична норма (ЦЕН)

Радість

8. Освітні ситуації до ЦЗ₀ ЛТ (ОС₁ до ЦЗ₀¹ ЛТ)

СЮЖЕТНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗАНЯТТЯ:

- 1) читання вірша вчителем;
- 2) висунення припущення щодо подій у вірші;
- 3) з'ясування лексичного значення слів: латаття, миттю; робота із тлумачним словником;
- 4) визначення типу оповідача і ліричного героя та мови ліричного вірша;
- 5) читання вірша учнями (за строфами): відпрацювання навичок передавання настрою;
- 6) відпрацювання виразного читання вірша;
- 7) робота зі словником синонімів;
- 8) конструювання тексту, використовуючи слова-синоніми.
- 9) творення/видозмінення вірша за допомогою антонімів.

II. СЮЖЕТНО-ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ ДІАЛОГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ-ЛІТЕРАТОРА Й УЧНІВ-ЧИТАЧІВ

1. Читаємо вірш і виявляємо тип «оповідача» й «ліричного героя (ЛГ)»

ЦЗ_д¹⁻³ – ОС₁₋₃ (цільове завдання – 1-3, у відповіднене до освітньої ситуації – 1-4).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): голосне читання вірша вчителем; з'ясування лексичного значення слів: латаття, миттю; мовчазне перечитування учнями-читачами; виявлення типу оповідача і ліричного героя (ЛГ).

Завдання і запитання:

- 1) Прочитайте назву вірша. З'ясуйте, чи є в нього автор. Яке його прізвище? Чи чули вже про нього? Про що буде йти мова?

***Методична ремарка 1:** якщо учні-читачі вже знайомилися із творами Анатолія Костецького, тоді доречно дати можливість згадати факти про нього. Учні можуть висловити свої припущення, про що йтиметься у вірші.*

- 2) Прослухайте вірш «Ранок». Чи виправдалися ваші сподівання? Про що йшла мова у вірші?
- 3) З'ясуймо лексичне значення слів «латаття», «МИТТЮ».

***Методична ремарка 2:** важливо привчати учнів до роботи із тлумачним словником, для визначення значення нових та незрозумілих слів.*

- 4) Прочитайте вірш самотійно мовчки. Хто оповів читачам, що відбувається навкруги? (А – автор). Хто є ліричним героєм вірша? (ЛГ = А).

Методична ремарка 3: на розгорнутій «книзі» розміщуємо символ «автора». З'ясуємо, для кого автор написав вірш: розміщуємо символ «учня-читача». Виявляємо роль читача і позначаємо символом-стрілкою: А – «пише» або «складає», завдання читача – Ч – символ «читає». У будь-якому творі є герої, персонажі, дійові особи. У вірші героєм, як правило, є ЛІРИЧНИЙ герой. У вірші «Ранок» автор і є ліричним героєм: А = ЛГ.

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): збагачення словника.

2. З'ясуємо настрої, художні засоби, «пряме / переносне значення слова», уособлення, позначаємо символи: «настрій», ЛГ

ЦЗ_о⁴⁻⁶ – ОС₄₋₆ (цільове завдання – 4-5, увідповіднене до освітньої ситуації – 5-6).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): робота з віршем; з'ясування настрою із візуалізацією шляхом символічного позначення; виразне читання учнями.

Запитання і завдання:

- 1) Перечитайте вірш. З'ясуйте настрої, який домінує у всій поезії?
- 2) Перечитайте першу і другу строфи. Який настрої ЛГ, автора і ваш? (*радість; темп читання – середній*).

- 3) Перечитайте третю строфу. Настрій у цій строфі постійний чи змінний? Від чого це залежить? (*настрій змінний: спочатку здивований, а потім – радісний і піднесений.*)
- 4) Цілісне читання вірша. Перечитайте напівголосно вірш, вибудовуючи темп читання і передаючи настрій вірша та ЛГ.

Методична ремарка 4: учні-читачі працюють на розгорнутій «Книзі див», поряд із текстом вірша розміщуємо символи: *A^o*, *ЛГ*. Біля кожної строфи позначаємо символ настрою, наприклад, сонечка або промінці; можна ключові слова, які зорієнтують учнів-читачів до врахування під час виконавської діяльності. Можна спроектувати вірш на екран із відповідними символами-рекомендаціями до темпу та настрою. Учні читають спочатку про себе, а потім на клас продемонструють свою виконавську майстерність.

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): виразне читання вірша з передаванням настрою

3. Творимо власний текст-вірш за допомогою антонімів

ЦЗ_o⁴⁻⁶ – ОС₄₋₆ (цільове завдання – 6-8, увідповіднене до освітньої ситуації – 7-9).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): вибіркове вичитування висловів; опрацювання прямого і переносного значення дієслова сміється; добір синонімів; створення нового вірша.

Запитання і завдання:

- 1) Визначте дієслово, яке вжито в переносному значенні. Замініть його словами в прямому значенні. Чому автор використовує такий художній прийом?
- 2) Добери дієслова до слова сонце.
- 3) Заміни слово сміється синонімами. Прочитай отриманий вірш.
- 4) Перероби вірш, щоб його можна було назвати «Вечір». Використовуй антоніми.

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): створення нового вірша «Вечір»

Приблизний варіант вірша:

Сумує поле, річка, ліс,
Сумують гілочки беріз,
Птахи сумують і луги,
Сумують квіти навкруги.
Ставок, що вдень не мовчав, –
Теж сумувати почав:
Лататтям лопотить тихіше,
Качаточок колише.
Я миттю скочив до вікна,
Поглянув, що за дивина.
Аж бачу у віконце –
Уже заходить сонце!

ІІІ. ТЕКСТИ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

РАНОК

Анатолій Костецький

Сміється поле, річка, ліс,
Сміються гілочки беріз,
Птахи сміються і луги,
Сміються квіти навкруги.

Ставок, що цілу ніч мовчав, –
І той сміятися почав:
Лататтям легко лопотить
І каченяток веселить.
Я миттю скочив до вікна
Поглянуть, що за дивина.
Аж бачу у віконце –
Надворі сходить сонце!

СЛОВНИК

Латаття, я, с. Водяна рослина з великим листям та білими або жовтими квітками. На озері розкрились лілеї білі і зазолотіли квітки на лататті (Л. Укр., III, 1952, 196); Посередині [затоки].. зеленіло, ніби полив'яні тарілки, латаття з білими і жовтими квітками (Коп., Сон. ранок, 1951, 169); * Образно. Над гострими голками тополь, над широким лататтям кленів висне чудесна передвечірня сутінь (Собко, Любов, 1935, 110). (Джерело: <https://slovnyk.ua>)

Миттю, присл. В одну мить, дуже швидко. Школярі сипонули в школу. Миттю посідали, випростались і затихли (Гр., I, 1963, 243); Хлопець миттю збагнув, яку необережну фразу сказав, та вже було пізно (Дмит., Наречена, 1959, 212). (Джерело: <https://slovnyk.ua>)

СЛОВНИК СИНОНІМІВ

Сміятися без додатка і з кого-чого (видавати сміх від радості, веселощів, з кого-, чо-го-небудь комічного тощо), ШКІРИТИСЯ розм.,

ЗУБОСКА́ЛИТИ розм. рідше, КІ́ХКАТИ розм. рідше; ГИГІ́КАТИ розм., ХИХІ́КАТИ розм., ХІХІ́КАТИ розм., ХЕХЕ́КАТИ розм. (тихо або тонким голосом); ПІ́ДХИХІ́КУВАТИ розм. (час від часу); ПІ́РСКАТИ, ПО́РСКАТИ (раптово); РЕГО́ТАТИ, РЕГО́ТАТИСЯ розм., ВИРЕГО́ЧУВАТИ підсил. розм., ГИГО́ТАТИ розм., ГИГО́ТІТИ розм., ГОГО́ТАТИ розм., ГОГО́ТІТИ розм., ХИХО́ТАТИ розм., ХИХО́ТІТИ розм., ІРЖА́ТИ [РЖА́ТИрідше] зневажл. (гучно й нестримно); ЗАЛИВА́ТИСЯ без додатка і чим, розм. (нестримно); ЗАХО́ДИТИСЯ розм., ЛЯГА́ТИ розм., ПА́ДАТИ розм., УМИРА́ТИ [ВМИРА́ТИ] розм. (із сл. від, зі, зо сміху, реготу – сміятися до нестями). – Док.: засмія́тися, розсмія́тися, гигі́кнути, хихі́кнути, хіхі́кнути, хехе́кнути, пі́рснути, по́рснути, зареготáти, зареготáтися, розреготáтися, розреготáтися, гиготнути, хихотну́ти, заіржа́ти[заржа́ти], залі́тися, залля́тися, зайті́ся, покоті́тися. Жартувала Соломія і все сміялась, аж заливалась (І. Нечуй-Левицький); Регочуть люди зі смішних дідових вигадок, і дід регоче (Панас Мирний); Смішна була карикатура, і сам Бугор теж реготавсь, впізнавши себе (О. Гончар); Прислів'я всім сподобалось. Навіть Маслов гиготів на весь клас (Ю. Збанацький); Дочки в сусіднім покою скачуть, гуркочуть, хихикають (І. Франко); – Людоньки добрі, ну чого ще й іржете?! – обернулась Харланиха до глядачів (І. Волошин); Дівчина заливається сміхом і аж тупотить ногами (М. Стельмах); Діти заходилися од реготу, танцювали, качалися по долівці (С. Васильченко); Вона [Катруся] якраз відхилялась, а він [Федько] потрапляв у драбину, що аж відголос ішов, а всі падали зі сміху (Н. Кобринська). – Пор. пі́рскати.

(Джерело: <https://uk.worldwidedictionary.org>)

Методична ремарка 5:

Для учнів пропонуємо розглянути символ «Розгорнутої книги». Вони висловлюють припущення, що це може бути зошит, журнал, щоденник, записник, підручник, книга. Учителю відбирає найбільш прийнятну назву: книга або підручник. З'ясовуємо, що в книзі / підручнику вміщено твори. Будь-який ХТ має автора. Після цього біля символу «розгорнутої книги» з'являється символ «А – автор, письменник».

Наступний крок: окреслюємо завдання А (автора) і розміщуємо стрілочки-символи: «пише», «складає», «висловлює» (свою думку, ставлення, дає оцінку, точку зору – символ «око»). Для кого А пише: для учнів-читачів. Завданням учнів є: навчитися «читає», «висловлює», «оцінює» і т.д.

Праворуч з'являється символ Ч (учня-читача), а поруч різні стрілки-символи, що позначають роль і завдання учнів-читачів.

Розміщуємо скопійований текст ХТ. До нього підбираємо символи, позначки, елементи із Посібника. Таким чином Ви продемонструєте доречно вибраний набір символів. Цей набір має узгоджуватися із цільовими завданнями (ЦЗ₁), освітніми ситуаціями (ОС₁) та видами читацької діяльності (ВДЧД). У такий спосіб усе між собою буде відповіднюватися з урахуванням проміжних результатів читацької співпраці учнів-читачів із художнім твором (ПР ДЧД).

УВАГА: символи з'являються почергово і їх не повинно бути багато. Основне – робота із ХТ – твороцентризм. Символи можуть демонструватися почергово; на «сторінці» книги можуть залишитися лише ті символи-поняття, які будуть відпрацьовуватися вперше.

Сміється поле, річка, ліс,
сміються гілочки беріз,
птахи сміються і луги,
сміються квіти навкруги.
Ставок, що цілу ніч мовчав, –
і той сміяється почав:
лататтям легко допотить
і каченяток веселить.
Я миттю скочив до вікна
поглянуть, що за дивина.
Аж бачу у віконце –
Надворі сходить сонце!

Виявляємо оповідача

З'ясуємо значення слів

Вичитуємо вислови

Читаємо строфи

А: *Сміються поле, річка, ліс, гілочки беріз, птахи, луги, квіти, ставок.*
ЛГ: *Що за дивина? Аж бачу у віконце – надворі сходить сонце!*

СКЛАДАЄ

ПИШЕ

ОЦІНЮЄ

ЧИТАЄ

ВИСЛОВЛЮЄ

ОЦІНЮЄ

*Гавриленко
Світлана Олександрівна,
учитель початкових класів
Софіївського ліцею
Софіївської сільської ради
Баштанського району*

I. ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА ЗА ЛІТЕРАТУРНОЮ ТЕМОЮ

*(із використанням візуального посібника
Василя Шуляра)*

1. Назва літературної теми для 3-4 кл. (ЛТ)

Міф «Перун» («Українська мова та читання» підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Большакова І. О., Хворостяний І. Г., 2021, в-во «Ранок». Ч. 1, с. 45–46.)

2. Цільові завдання до ЛТ (ЦЗ,^п ЛТ)

- 1) Визначити** зміст твору за назвою «Перун».
- 2) Виразно прочитати** міф (вчитель).
- 3) Виокремити** автора і героїв твору.
- 4) З'ясувати** факти про верховного бога давніх слов'ян Перуна.
- 5) Попрацювати** із підтекстами і їх видами.
- 6) Сконструювати** свою історію про богів.
- 7) Створити** абетку зі слів тематичного ряду: абетка богів, абетка тварин, абетка предметів, абетка квітів.

3. Літературна компетентність

Аксіологічна – оцінювати факти та дії міфологічної особи, пояснювати походження речей, явищ та обґрунтовувати певні погляди.

4. Наскрізнi вміння

Виявляти проблеми, висувати припущення, практично їх перевіряти й обґрунтовувати.

5. Читацькi вміння

Володіти різними видами читання і відтворення змісту художнього твору, розвивати критичне мислення.

6. Ціннісне ставлення

Виявляти готовність продукувати нові ідеї, розгортаючи сюжетні лінії у творчо-мовленнєвій читацькій діяльності.

7. Ціннісно-етична норма (ЦЕН)

Минуле для майбутнього.

8. Освітні ситуації до ЦЗ_о ЛТ (ОС₁ до ЦЗ_о¹ ЛТ)

СЮЖЕТНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗАНЯТТЯ:

- 1) висунення припущень про зміст твору за назвою;
- 2) читання міфу вчителем;
- 3) визначення типу оповідача і героя;
- 4) з'ясування фактів про бога Перуна;
- 5) мовчазне читання;
- 6) робота за частинами тексту;
- 7) конструювання «репліки оклику» з наступним читанням;
- 8) читання за абзацами;
- 9) творення своєї історії.

II. СЮЖЕТНО-ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ ДІАЛОГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ-ЛІТЕРАТОРА Й УЧНІВ-ЧИТАЧІВ

1. Читаємо вірш і виявляємо тип «оповідача» й «ліричного героя (ЛГ)»

ЦЗ_а¹⁻³ – ОС₁₋₃ (цільове завдання – 1-3, увідповіднене до освітньої ситуації – 1-3).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): голосне читання міфу вчителем; визначити автора і героя, ознайомлення з поняттям «міф» на сторінці підручника; перечитування учнями-читачами міфу.

Завдання і запитання:

- 1) Прочитайте назву тексту. З'ясуйте, хто такий Перун?
- 2) Прослухайте міф. Чи розуміння значення слова «Перун» змінилося у вас, учнів-читачів?
- 3) Перечитайте з довідки що таке міф.
- 4) Виокреміть твердження до вислову «Міф – це...».

Методична ремарка 1: на даному етапі важливо співвіднести реальність мовних та немовних звуків, учням можна запропонувати уявити себе богами й зобразити це мовними та немовними звуками.

- 5) Заповнення узагальнювальної таблиці в парі.

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): твердження приналежності образів до опису; ментальна карта «Опис Перуна».

Методична ремарка 2: важливо при-
вчати учнів до читання текстів, розвивати
творчу уяву, бачити фантастичне (вигадане)
у реальному.

- 6) Перечитайте міф «Перун».
- 7) Хто оповів читачам міф?
- 8) Продовжіть думку: «Перун, верховний бог
давніх слов'ян...»

Методична ремарка 3: на розгорнутій
«книзі» розміщуємо символ «автора». З'ясову-
ємо, для кого автор написав міф: розміщуємо
символ «учня-читача». Виявляємо роль чита-
ча і позначаємо символом-стрілкою: **А** – «пише»
або «складає», завдання читача **Ч** – символ «чи-
тає». У тесті «Перун» дійовою особою є Перун.

**2. З'ясовуємо факти, художні засоби, виявля-
ємо «реальне / вигадане», «пряме / перенос-
не значення слова», уособлення, позначаємо
символи: ЛГ^о**

ЦЗ_о⁴⁻⁶ – ОС₄₋₆ (цільове завдання – 4-5, увідпо-
віднене до освітньої ситуації – 4-6).

**Види діалогової читацької діяльності
(ВДЧД):** робота з міфом; вибіркоче вичитування
ключових висловів у кожному абзаці; виразне
читання учнями; пояснення вислову «Після до-
щюку в четвер», та «Перунів день».

Запитання і завдання:

- 1) Перечитайте текст.
- 2) Вправляння у вибіркочому читанні, гра «До-
повни».

- 3) З'ясуйте, який настрій домінує в міфі?
- 4) Які якості мав Перун?
- 5) Що ми бачимо, коли летять стріли Перуна?
- 6) Чому дуб вважають священним деревом і яким чином це дерево пов'язане з Перуном?
- 7) Чому воїни шанували Перуна ?

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): читання реченнями; виокремлення образних висловів (періщить дощ)

Методична ремарка 4: під час побудови системи видів читацької діяльності із «Книги» необхідні символи для кращого сприймання і запам'ятовування образів-символів, які допомагають відтворювати інформацію і формувати літературно компетентних учнів-читачів.

3. Творимо власний текст із використанням узагальнювальної таблиці, робимо ціннісно-етичний вибір

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): читання: «Ти мені – я тобі»; заповнення таблиці «Сила Перуна»; вичитування висловів; конструювання мовленнєвої ситуації «Мій вибір».

ІІІ. ТЕКСТИ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

Перун – верховний бог давніх слов'ян, бог грому та блискавки, родючості, покровитель хліборобів.

У давнину люди вірили, що високо в небі Перун мчить у своїй колісниці, запряженій вогнегривими кінями. Гримить колісниця – чують

грим. Летять стріли Перуна – бачимо блискавку. А потім піде дощ, щедро зрошуватиме землю для гарного врожаю.

Днем Перуна вважали четвер, а його священним деревом – дуб. Перед ідолом* Перуна розпалювали вогнище з дубових гілок. Біля підніжжя ідола воїни розкладали зброю. А в походах попереду війська возили фігуру **дерев'яного** Перуна, щоб захищав військо від ворога.

Робота у парі

- Попрацюй у парі з товаришем.
- Заповни таблицю «Сили Перуна»
- Уяви й опиши верховного бога Перуна.
- Які факти ти використаєш? Поясни свій вибір.

<i>СИЛИ ПЕРУНА</i>	
<i>Дії</i>	<i>Природні явища</i>

* Ідол – статуя, що зображає бога.

Міф «ПЕРУН»

**Виявляємо
оповідача**

Перун – верховний бог давніх слов'ян, грому та блискавки, родючості, покровитель хліборобів.

У давнину люди вірили, що високо в небі Перун мчить у своїй колісниці, запряженій вогнегнривими кіньми.

Гримить колісниця – чувають грім. Летять стріли Перуна – бачимо блискавку. А потім піде дощ, щедро зрошуватиме землю для гарного врожаю.

Днем Перуна вважали четвер, а його священним деревом – дуб.

А: Перун – верховний бог.

ЛГ: Мчить у колісниці, посилає стріли, дощ, щедро зрошує землю для щедрого врожаю.

А > Я О

А

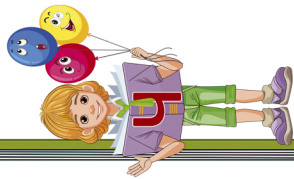
**Читаємо
за абзацами**

**Вичитуємо
вислови**

**З'ясовуємо
значення слів
та висловів**

ЛГ

А

ЧИТАЄ

ВИСЛОВЛЮЄ

ПЕРЕКАЗУЄ

ОЦІНЮЄ

*Затишняк Олена Василівна,
учитель початкових класів
Новоолександрівської гімназії
з дошкільним підрозділом
Братської селищної ради
Вознесенського району*

I. ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА ЗА ЛІТЕРАТУРНОЮ ТЕМОЮ

*(із використанням візуального посібника
Василя Шуляра)*

1. Назва літературної теми для 3-4 кл. (ЛТ)

Микола Сингаївський «Марічка і звичка»
(«Українська мова та читання» підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах): Ч.2/ О. В. Вашуленко, В-во «Освіта», 2021, с. 60)

2. Цільові завдання до ЛТ (ЦЗ^о ЛТ)

- 1) Виразно прочитати** вірш (вчитель).
- 2) Визначити** оповідача, ліричного героя.
- 3) Виокремити** настрій поезії, відпрацювати навички виразного читання.
- 4) З'ясувати** значення слів «звичка», «гулі» у тлумачному словнику.
- 5) Попрацювати** із художніми засобами (епітети, повтори, зменшувальні суфікси), римами.
- 6) Сконструювати** власний роздум на основі життєвого досвіду дитини.
- 7) Створити** пам'ятку для дівчинки Марічки «Як здолати «дивну звичку»?

3. Літературна компетентність:

Аксіологічна – поглиблення знань учнів про гумористичний твір; формування вміння аналізувати зміст гумористичного твору; вдосконалення навички виразного читання, визначати головну думку прочитаного, відбирати потрібну інформацію, розвивати творчу уяву, зв'язне мовлення, виховувати любов до навчання.

4. Наскрізнi вміння

Виявляти проблеми, висувати припущення, вміти перевіряти та обґрунтовувати їх.

5. Читацькі вміння

Володіти різними видами читання і відтворення змісту художнього твору.

6. Ціннісне ставлення

Виявляти готовність продукувати нові ідеї, розгортаючи сюжетні лінії у творчо-мовленнєвій читацькій діяльності.

7. Ціннісно-етична норма (ЦЕН)

Гумор допомагає побачити та виправити недоліки.

8. Освітні ситуації до ЦЗ₉ ЛТ (ОС₁ до ЦЗ₉¹ ЛТ)

СЮЖЕТНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗАНЯТТЯ:

- 1) читання вірша вчителем;
- 2) висунення припущень учнями щодо змісту вірша за його назвою;
- 3) визначення типу оповідача, ліричного героя, настрою вірша;

- 4) з'ясування лексичного значення слів (звичка, гулі), робота із тлумачним словником;
- 5) читання вірша учнями за строфами та відпрацювання навичок передавання настрою твору;
- 6) обговорення, як гумористичні твори можуть допомогти у подоланні власних недоліків;
- 7) конструювання власного роздуму;
- 8) складання порад для дівчинки.

II. СЮЖЕТНО-ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ ДІАЛОГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ-ЛІТЕРАТОРА Й УЧНІВ-ЧИТАЧІВ

1. Читаємо вірш і виявляємо тип «оповідача» й «ліричного героя (ЛГ)»

ЦЗ_о¹⁻³ – ОС₁₋₃ (цільове завдання –1-3, увідповіднене до освітньої ситуації – 1-3).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): голосне читання вірша вчителем; виявлення значення слів «звичка» «гулі» за тлумачним словником; мовчазне перечитування учнями-читачами вірша; виявлення типу оповідача / ліричного героя (ЛГ) та настрою твору.

Методична ремарка 1: на даному етапі важливо дітей привчати працювати зі словником, слухати й помічати настрій художнього твору.

Завдання і запитання:

- 1) Прочитайте назву вірша. З'ясуйте, що означає слово «звичка»?

- 2) Як ви думаєте, про що може йти мова у цьому творі?
- 3) Прослухайте вірш. Чи підтвердилось ваше припущення?
- 4) Який настрій у вас після почутого?
- 5) Прочитайте вірш самостійно.
- 6) Визначте головну думку твору
- 7) Заповнення узагальнювальної таблиці в парі / колективно (на дошці).

***Методична ремарка 2:** привчати дітей записувати, занотовувати основну інформацію.*

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД):

Автор	Микола Сингаївський
Назва твору	Марічка і звичка
Жанр	Вірш (гумористичний)
Персонаж	Марічка
Почуття	Цікавість, здивування
Головна думка	Заклик не лінуватися

- 8) Подумайте, як автор ставиться до дівчинки?
- 9) Поміркуйте: «Чи схожий / схожа я своїми вчинками на Марічку?»

***Методична ремарка 3:** на розгорнутій «книзі» розміщуємо символ «автора». З'ясуємо, для кого автор написав вірш: розміщуємо символ «учня-читача». Виявляємо роль читача і позначаємо символом-стрілкою: **А** – «пише» або «складає», завдання читача – **Ч** – символ «читає». У будь-якому творі є герої, персонажі, дійові особи – **Г**. У вірші героєм,*

як правило, є ЛІРИЧНИЙ герой. У вірші «Дивна звичка» Марічка є ліричним героєм: Г = ЛГ
Привчаємо учнів-читачів працювати з узагальнювальними таблицями.

2. З'ясовуємо факти, художні засоби, виявляємо «реальне / вигадане», «пряме / переносне значення слова», уособлення, позначаємо символи: ЛГ^о

ЦЗ_о⁴⁻⁶ – ОС₄₋₆ (цільове завдання – 4-5, у відповіднене до освітньої ситуації – 4-6).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): робота з віршем, вибіркове читання

Запитання і завдання:

- 1) Перечитайте першу строфу вірша.
- 2) Виокреміть епітети. Знайдіть слово, яке повторюється.
- 3) Перечитайте другу строфу.
- 4) Із другої строфи виокреміть епітет. Чи зустрічається слово, що повторюється?
- 5) Знайдіть та прочитайте слова, які мають зменшувальний суфікс.
- 6) Знайди та прочитай слова, що римуються.

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): читання за строфами; виокремлення епітетів (гарна звичка, дивна звичка), повторів (потім), слів зі зменшувальним суфіксом (Марічка, трішечки); знаходження слів, що римуються (звичка-Марічка, сісти-з'їсти, поспатихати).

Методична ремарка 4: такі активності (дії) допомогатимуть формувати літературно-компетентних учнів-читачі.

3. Творимо власний текст із використанням узагальнювальної таблиці, робимо ціннісно-етичний вибір

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): конструювання власного висловлювання на основі життєвого досвіду дитини, складання пам'ятки для Марічки, пошук та опрацювання прислів'їв та приказок про працюючих та лінивих, висновок про цінність гумору у подоланні недоліків, можливість побачити власні недоліки та виправити їх.

Акценти – норми – поняття для розкриття

Художня література (с. 26, «Художня література», Абетка). Роди літератури (с. 28, «Гіллясте дерево літератури»). Вірш. Персонажі (с. 26, Абетка). Гумор / сатира (с. 50, «колір і смак сміху», Абетка). Ставлення (с. 25-26; с. 44, «оповідач-автор і точка зору»). Ціннісно-етичні норми: гумор допомагає побачити й виправити недоліки

ІІІ. ТЕКСТИ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

МАРІЧКА І ЗВИЧКА

Микола Сингаївський

У Марічки гарна звичка –
Любить все робить Марічка:
Полежати,
Потім сісти,
Потім булку з медом з'їсти.

Потім трішечки поспати
Та на гулі вийти з хати...
Роботяща в нас Марічка,
Тільки дивна в неї звичка.

СЛОВНИК

Звичка – особлива форма поведінки людини, яка виявляється у схильності до повторення однотипних дій у подібних ситуаціях.

Коли людина виконує якісь дії постійно, підсвідомо у неї виникає бажання або необхідність робити їх знову – це і є звичка. Інакше кажучи, звичка – це особлива форма поведінки людини, яка виявляється у схильності робити ті чи інші дії, що закріпилися внаслідок багаторазового повторення їх.

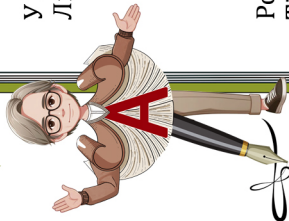
Гулі – веселе, з розвагами, танцями й т. ін. проведення часу.

ПРИСЛІВ'Я ПРО ПРАЦЮ ТА ЛІНЬ

Грім не гряне – ледачий не встане.
До роботи плачучи, а до танців скачучи.
Без охоти нема роботи.
Без роботи день роком стає.
Маленька праця краща за велике безділля.
Без труда нема плода.
Хочеш їсти калачі – не сиди на печі.
Жвавий, як рак на греблі.
Лежачого хліба ніде нема.
Не нарікай на сусіда, коли спиш до обіду.
У ледаря що не день, то лінь.
Праця чоловіка годує, а лінь марнує.
Відкладай неробство, а не відкладай справу.

Микола Сингаїєвський «МАРІЧКА І ЗВИЧКА»

Виявляємо
оповідача

А ≠ Г
У Марічки гарна звичка –
Любить все робить Марічка:

Полежати,
Потім сісти,
Потім булку з медом з'їсти.
Потім трішечки поспаги
Та на гулі вийти з хати...

Роботяца в нас Марічка,
Тільки дивна в неї звичка.

ЛГ: Полежати, поїсти, поспати...
А: Роботяца в нас Марічка,
Тільки дивна в неї звичка.

А > Я

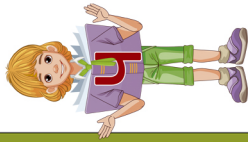
Читаємо
строфи

З'ясуємо
значення слів
та висловів

Складаємо
пам'ятку
для Марічки

Конструюємо власне
висловлювання
про цінність гумору
у подоланні недоліків

ЧИТАЄ

ВИСЛОВЛЮЄ

ПЕРЕКАЗУЄ

ОЦІНЮЄ

*Кепіна Алла Андріївна,
учитель початкових
класів Рибаківського ліцею
Коблівської селищної ради
Миколаївського району*

I. ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА ЗА ЛІТЕРАТУРНОЮ ТЕМОЮ

*(із використанням візуального посібника
Василя Шуляра)*

1. Назва літературної теми для 3-4 кл. (ЛТ)

Галина Малик «Мавпині іменини» («Українська мова та читання» підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) (Частина 1 – Вашуленко М. С., Васильківська Н. А., Дубовик С. Г.; Частина 2 – Вашуленко О. В., 2021, в-во «Освіта», с. 61)

2. Цільові завдання до ЛТ (ЦЗдп ЛТ)

- 1) Визначити** за назвою та малюнком, про що йтиметься в даному творі.
- 2) Виразно прочитати** вірш (вчитель).
- 3) Виокремити** художні засоби твору, оповідача й літературного героя.
- 4) З'ясувати** значення слів «книш», «образи», «пакунки», «згодував», «морщить», «стерпів».
- 5) Попрацювати** з малюнком до твору.
- 6) Сконструювати** («створю» «репліку-оклик») під час виразного читання (остання строфа: **А – ЛГ** («репліка-оклик»).
- 7) Створити** поради від імені гостей.

3. Літературна компетентність

Аксіологічна – створити емоційно-ціннісне ставлення до подій, які описав поет у вірші, здатність учнів визначати корисність, необхідність і значущість діяльності людей для суспільства та ставлення до інших.

4. Наскрізнi вміння

Виявляти проблеми, висувати припущення, практично їх перевіряти та обґрунтовувати.

5. Читацькі вміння

Володіти різними видами читання і відтворення змісту художнього твору (ХТ).

6. Ціннісне ставлення

Виявляти готовність продукувати нові ідеї, розгортаючи сюжетні лінії у творчо-мовленнєвій читацькій діяльності.

7. Ціннісно-етична норма (ЦЕН)

Культура спілкування.

8. Освітні ситуації до ЦЗ₉ ЛТ (ОС₁ до ЦЗ₉¹ ЛТ)

СЮЖЕТНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗАНЯТТЯ:

- 1) читання назви вірша, розгляд ілюстрації (с. 61), передбачення учнями, про що йтиметься у вірші, читання вчителем;
- 2) висунення тверджень: хто є оповідачем вірша, а хто – літературними героями описаних у вірші подій;
- 3) визначення настрою, типу оповідача і ліричного героя та мови ліричного вірша;

- 4) з'ясування інтонації та темпу читання вірша,
- 5) читання за строфами й з'ясування фактів про реагування Мавпи на подарунки, про зміну її настрою, про поведінку, настрій гостей, з чим залишилася Мавпа, лексичне значення слів;
- 6) робота над художніми, образними засобами вірша: епітети (сонячної днини, кривий ріг, несмачний пиріг, темно витирати, колючий Дикобраз); уособлення (мавпа святкувала іменини, тісто місила, друзів запросила, розгортає подарунки, витягає пакунки, гукати починає); фразеологізм (ні душі); перелічення (і пиріг, і ананас, лимонад стоїть і квас, є компот і книші);
- 7) конструювання «репліки-оклику» з наступним виразним читанням;
- 8) читання за строфами;
- 9) творення / видозмінювання вірша: учні в групах розігрують сценку за віршем так, щоб Мавпа і гості на іменинах були задоволені; мовленнєвої ситуації «моє ставлення до прочитаного».

II. СЮЖЕТНО-ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ ДІАЛОГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ-ЛІТЕРАТОРА Й УЧНІВ-ЧИТАЧІВ

1. Читаємо вірш і виявляємо тип «оповідача» й «ліричного героя (ЛГ)»

ЦЗ₉¹⁻³ – ОС_{1,3} (цільове завдання – 1-3, відповіднене до освітньої ситуації – 1-3).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): голосне читання вірша вчителем; з'ясу-

вання значення слів; мовчазне перечитування учнями-читачами; виявлення типу оповідача та ліричного героя (ЛГ); читання за строфами та виявлення виду настрою.

Завдання і запитання:

- 1) Прочитайте назву вірша. З'ясуйте, чи є в нього автор. Яке його прізвище? Чи чули вже про неї? Розгляньте малюнок. Про що буде йти мова?
- 2) Прослухайте вірш. Чи виправдалися ваші сподівання? Якою показала себе Мавпа на своїх іменинах?

***Методична ремарка 1:** на даному етапі важливо згадати факти із біографії Галини Малик.*

- 3) Прочитайте вірш «Мавпині іменини». З'ясуйте його настрій. Перечитайте рядки вірша, де розповідається, хто прийшов привітати Мавпу на день народження? Який настрій був у Мавпи спочатку? Як він змінився і чому?
- 4) Виокреміть твердження: «Ноги чомно витирали, подарунки віддавали». Чи доводилось вам ходити в гості? Чи знаєте ви, як правильно поводитись на святі?
- 5) Заповнення узагальнювальної таблиці за змістом вірша в парі / колективно (на дошці)

Автор	Галина Малик
Жанр	Вірш (гумористичний)
Тема	Гумористична розповідь про те, чому на іменинах мавпа-іменинниця залишилась сама

Мета	Дотримання культури спілкування
Головна думка	Дар – не купля, не гудять, а хвалять
Ідея	Треба поводитись чемно, навіть тоді, коли подарунок тобі не до вподоби
Головні герої	Мавпа, Носоріг, Дикобраз, Удав
Сюжет	Розповідає про одну невиховану мавпу, яка на свій день народження залишилась сама-самісінька
Риторичний оклик	«А навколо – ні душі!»

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): як ви зрозуміли твердження «А навколо – ні душі»; узагальнювальна таблиця.

***Методична ремарка 2:** важливо привчати учнів виокремлювати рядки з вірша, в яких зустрічаються слова зі словникової роботи.*

- 6) Перечитайте вірш «Мавпині іменини» напівголосно.
- 7) Хто оповів читачам події, які описані у вірші? Хто є ліричним героєм вірша?
- 8) Продовжіть думку: настрої головного героя залежить (від поведінки/дій/ вчинку/мовлення іншої дійової особи)

***Методична ремарка 3:** на розгорнутій «книзі» розміщуємо символ «автора». З'ясуємо, для кого автор написав вірш: розміщуємо символ «учня-читача». Виявляємо роль читача і позначаємо символом-стрілкою:*

А – «пише» або «складає», завдання читача –
Ч – символ «читає».

2. З'ясуємо факти, художні засоби, виявляємо «реальне / вигадане», «пряме / переносне значення слова», уособлення, позначаємо символи: ЛГ⁰

*ЦЗ*₉⁴⁻⁶ – *ОС*₄₋₆ (цільове завдання – 4-5, відповіднене до освітньої ситуації – 4-6).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): робота з віршем; вибіркоче вичитування висловів; поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту, робота над лексичним значенням нових слів, самостійне читання, читання в парах, виокремлення потрібної інформації, розгляд і обговорення ілюстрації до вірша.

Запитання і завдання:

- 1) Перечитайте першу строфу вірша.
- 2) Виокреміть епітет, який описує днину.
- 3) Перечитайте другу строфу. Як поводити себе гості? Попрацюйте в парі з товаришем, читаючи в особах.
- 4) Перечитайте третю строфу і дайте відповідь на запитання: «Як Мавпа ставилась до подарунків»?
- 5) Із четвертої та п'ятої строфи вчитайте рядки, які характеризують Мавпу.
- 6) Перечитайте останню строфу. Як змінився настрій героя?
- 7) Розгляньте модель формування творчих здібностей учнів (добір і заміна рим до вказаних вчителем рядків вірша).

- 8) Розігруємо, змінюємо ситуацію так, щоб Ма-
впа і гості на іменинах були задоволені. Оче-
рять героїв і спробуйте з однокласниками
розіграти в ролях.
- 9) Створіть пораду головному герою від імені
гостей.

***Проміжний продукт читацької діяльно-
сті (ПР ЧД):*** читання за строфами; виокремлені
образні вислови; вправи на вдосконалення ви-
разності: дотримання ритмічних пауз, зумовле-
них розділовими знаками й змістом вірша.

*Методична ремарка 4: під час побудови
системи видів діалогової читацької діяльно-
сті приділити увагу усвідомленості читання.*

***3) Творимо власний текст із використанням
узагальнювальної таблиці, робимо цінніс-
но-етичний вибір***

***Види діалогової читацької діяльності
(ВДЧД):*** заповнення таблиці порівняльної ха-
рактеристики героїв; виокремлення художніх
засобів; вичитування висловів (епітетів, уосо-
блень, перелічень, риторичного оклику, фразео-
логізмів); створення «хмари слів».

ІІІ. ТЕКСТИ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

Галина Миколаївна Малик – народилась 12
серпня 1951 року в м. Бердянську на Запоріжжі в
сім'ї службовців. Батько був ученим агрономом,
мати – педагогом. На початку 1964 року разом з
батьками переїхала в селище Середнє на Ужго-
родщину.

Закінчила школу, потім філологічний факультет УжДУ (1980). Працювала старшим методистом відділу наукової інформації з питань культури й мистецтва Закарпатської обласної наукової бібліотеки. У 1991 році стала головним редактором видавництва «Закарпаття». У 1998 році – редактор і видавець журналу для дітей «Віночок», який відродила через 50 років і презентація якого відбулася в Ужгородській гімназії.

Галина Малик – лауреат премії ім. О. Копиленка журналу «Барвінок» (1988) за повість-казку «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії».

Поетеса визнана також переможцем конкурсу 1987 року за твори для дітей, опубліковані на сторінці «Перчень» упродовж року.

Член Національної спілки письменників України з 1991 року. Фантастична повість письменниці «Злочинці з паралельного світу» визнана кращим твором 1997 року після опублікування її журнальної версії у часописі «Барвінок» і нагороджена міжнародною премією Степана Феденка (США).

За підсумками обласного творчого конкурсу «Закарпатська книга від Кирила та Мефодія до наших днів» добре відома маленьким читачам Галина Малик відзначена як автор творів для дітей (2000 рік). У 2003 році письменниця Галина Малик стала лауреатом літературної премії імені Лесі Українки. Вручення нагороди відбулося у Новоград-Волинському, на батьківщині поетеси. (Джерело Український інститут книги. Живі письменники/ Галина Малик <https://www.youtube.com/watch?v=yujEoXgmywg&t=329s>)

СЛОВНИК

Книш, книші – житній, рідше пшеничний хліб з борошна тонкого помелу. З готового розчинного тіста зліплювали кругленьку паляничку і, вмочивши в олію ложку, робили нею надрізи по краю хлібини. Одержані «пелюстки» (п'ять чи сім) витягували, загинали до середини хлібини й притискали ложкою. Іноді замість ложки брали маленьку чарочку, вмочували її вінця в олію й відтискали п'ять-сім печаток, щоб олія затрималася у борозенках. Під «пелюстками» книші зрідка начиняли смаженою на олії цибулею. У м'ясоїд свіжі книші їли зі смаженим салом.

Книшем на Заході України називали пиріг, начинений гречаною кашею та вареною картоплею. Як обрядова страва вживається на Святий вечір та під час поминальних трапез.

МАВПИНІ ІМЕНИНИ

Галина Малик

Мавпа сонячної днини
Святкувала іменини.
Тісто на книші місила,
В гості друзів запросила.
Ось до Мавпиної хати
Стали гості прибувати.
Ноги чемно витирали,
Подарунки віддавали.
Розгорта вона пакунки,
Витягає подарунки,
Морщить носа, розглядає
І гукати починає:
– Носоріг – кривий ріг,
Несмачний твій пиріг!

*Кісельова Оксана Олексіївна,
учитель початкових класів
Миколаївського ліцею
Шевченківської сільської ради*

I. ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА ЗА ЛІТЕРАТУРНОЮ ТЕМОЮ

*(із використанням візуального посібника
Василя Шуляра)*

1. Назва літературної теми для 1-2 кл. (ЛТ)

Легенда про Богдана Хмельницького.
(«Українська мова та читання» підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Богданець-Білокаленко, Н. І. (Частина 2), 2019, в-во «Грамота», с. 38 – 39).

2. Цільові завдання до ЛТ (ЦЗ_п ЛТ)

Виразно прочитати легенду (вчитель).

- 1) Визначити** оповідача та історичного героя.
- 2) Виокремити** історичні факти про Богдана Хмельницького.
- 3) З'ясувати** звідки пішло ім'я «Богдан Хмельницький».
- 4) Опрацювати** скарбничку «У народі кажуть» та картину А. Орльонова «Богдан Хмельницький».
- 5) Плекати** здатність спілкуватися рідною мовою.
- 6) Сконструювати** власний текст («творю історію-текст»), використовуючи опорні мовні конструкції.
- 7) Створити** свій сюжетний малюнок-історію про козаків, переглянувши в мережі Інтернет мультфільм «Як козаки...»

3. Літературна компетентність

Когнітивна (пізнавальна) – знання теорії літератури (легенда), історії літератури, вміння аналізувати та інтерпретувати текст.

4. Наскрізнi вміння

Здатність аналізувати інформацію, бачити взаємозв'язки та робити висновки.

5. Читацькi вміння

Володіти різними видами читання і відтворення змісту художнього твору (ХТ).

6. Ціннісне ставлення

Виявляти готовність продукувати нові ідеї, розгортаючи сюжетні лінії в творчо-мовленнєвій читацькій діяльності.

7. Ціннісно-етична норма (ЦЕН)

Воля

8. Освітні ситуації до ЦЗ₀ ЛТ (ОС₁ до ЦЗ₀¹ ЛТ)

СЮЖЕТНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗАНЯТТЯ:

- 1) визначення поняття, що таке легенда;
- 2) висунення припущень учнями до змісту легенди за її назвою;
- 3) читання легенди вчителем;
- 4) читання за сюжетами (частинами) й з'ясування фактів про Богдана Хмельницького: де, як з'явився на світ маленький Богдан, чому йому дали ім'я Богдан;
- 5) лексичне значення слів «хміль», «ряднина», «гетьман», «Козацькому роду нема переводу»;

- 6) читання в особах учнями;
- 7) робота над власним сюжетним малюнком;
- 8) творення власної історії, використовуючи опорні мовні конструкції.

II. СЮЖЕТНО-ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ ДІАЛОГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ-ЛІТЕРАТОРА Й УЧНІВ-ЧИТАЧІВ

1. Читаємо легенду і виявляємо тип «оповідача» й «ліричного героя (ЛГ)»

ЦЗ₉¹⁻³ – ОС₁₋₃ (цільове завдання – 1-3, у відповідненні до освітньої ситуації – 1-4).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): голосне читання легенди вчителем, з'ясування значення слів; мовчазне перечитування учнями-читачами; виявлення типу оповідача та ліричного героя (ЛГ); читання за сюжетами (частинами) й з'ясування фактів про героя – оповідача.

Завдання і запитання:

- 1) Прочитайте назву тексту. З'ясуйте, що таке легенда? Хто такий Богдан Хмельницький? Чому батьки йому дали ім'я Богдан?

Методична ремарка 1: якщо учні-читачі вже знайомі з історичним героєм Богданом Хмельницьким, тоді доречно дати можливість згадати факти про нього. Учні можуть припустити, що ім'я Богдан складається зі слів «Бог» + «дано».

- 2) Прислухайте легенду. Розкажи, як у легенді пояснюється походження прізвища та імені Богдана Хмельницького. Що цікавого учні-читачі дізналися про Богдана Хмельницького? Ким став Богдан Хмельницький, коли виріс?
- 3) Прочитайте за сюжетами (частинами) й з'ясуйте про Богдана Хмельницького: де і як з'явився на світ маленький Богдан, чому йому дали ім'я Богдан та прізвище Хмельницький?

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): значення слів «гетьман», «хміль», «ряднина» (за тлумачним словничком); асоціативний куц «Богдан Хмельницький»; виявлені символи читацької діяльності («оповідач», «ліричний герой»), поділ тексту на частини за сюжетами.

Методична ремарка 2: важливо привчати учнів опрацьовувати літературно-критичні статті (історичну довідку), відбираючи твердження для самовизначення.

Асоціативний куш можна заповнювати вручну – робити записи (якщо темп письма в учнів достатній), або використати «нарізки-твердження» і прикріпити їх до основного поняття «Богдан Хмельницький» або використати онлайн-сервіс.

- 4) Перечитайте «Легенду про Богдана Хмельницького».
- 5) Хто оповів читачам про Богдана Хмельницького? (Оповідач – автор «невидимка»)

Методична ремарка 3: на розгорнутій «книзі» розміщуємо символ «Оповідач – автор-«невидимка». З'ясовуємо, для кого «оповідач – автор-«невидимка» (розміщуємо символ оповідача-«невидимки» (с. 44, Абетка) написав легенду (розміщуємо символ «учня-читача»). Виявляємо роль читача і позначаємо символом-стрілкою: Ч – символ «читає». У легенді є герой, – це Богдан Хмельницький та його батьки (символ ГГ (він, вони) і є сюжет події, які автор А пише, передає читачеві Ч, який читає, переказує, передає, висловлює своє ставлення до подій, які розвивалися на початку, в основній частині та кінцівці (с. 38 – 39, Абетка).

2. З'ясовуємо факти, художні засоби, виявляємо «реальне / вигадане», «пряме / переносне значення слова», уособлення, позначаємо символи: ЛГ⁰

ЦЗ_д⁴⁻⁶ – ОС₄₋₆ (цільове завдання – 4-5, увідповіднене до освітньої ситуації – 4-6).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): робота з легендою; повторне перечи-

тування учнями; читання в особах; читання за сюжетами (частинами); цілісне читання. З'ясування лексичне значення слів: гетьман, хміль, ряднина; визначення «ліричного героя» «оповідача» (колективно), їх символічне позначення.

Запитання і завдання:

- 1) Перечитайте першу частину легенди.
 - Де (повідомляє автор – оповідач **(АО)**-«невидимка»), жили батьки Богдана? З'ясуйте лексичне значення слів: хміль, ряднина.
- 2) Перечитайте другу частину легенди.
 - Що почули дід з бабою? Кого вони побачили? Як назвали батьки дитину? Чому?
- 3) Перечитайте третю частину легенди.
 - Це вигаданий образ чи реальний? (Реальний образ гетьмана України, Богдана Хмельницького, який боровся за волю українського народу. У творах можуть бути й вигадані персонажі, імена. Вони можуть узагальнювати опис або подію).
 - Ким став Богдан Хмельницький згодом?
 - Як ставиться український народ до Богдана Хмельницького? Що про нього ви ще знаєте?
- 4) Прослухайте пісню «Отаман» у виконанні українського сучасного гурту «Козацькі забави».
 - Про кого ця пісня? Що спільного між козаками й Богданом Хмельницьким? Що оспівується у пісні? Хто такий отаман?
- 5) Прочитайте «заховане» прислів'я. Поясніть його зміст.

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): читання строфами та в особах: виокремлення висловів; конструювання мовлен-

невої ситуації: репліка – оклик» та «репліка – запитання».

Запитання і завдання:

- 1) Перечитайте легенду за абзацами. Виявіть строфу, де «явно прихований» автор – оповідач **(АО)** «невидимка» і **ЛГ** одночасно?
- 2) Виокреміть слова **АО** автора – оповідача-«невидимки», й «репліку – оклик» та «репліку – запитання».
- 3) Попрацюйте в парі з товаришем, читаючи в особах, інсценізуючи події легенди. Зверніть увагу як має вимовлятися речення з окликом та питанням.

3. Творимо власну історію із використанням сюжетів з мультфільму «Як козаки....», підбиваємо підсумки з використанням узагальнювальної таблиці, робимо ціннісно-етичний вибір.

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): виготовити лепбук «У народі кажуть» (випереджувальний вид діяльності: діти працюють над проектом «У народі кажуть..».

Завдання: збір приказок, прислів'я про козаків. Заповнення узагальнювальної таблиці «Козак» (із двох частин); виокремлення тверджень; конструювання мовленнєвої ситуації: «мій вибір»; робота над власною історією про пригоди козаків.

ЦЗ_д⁶⁻⁷ – ОС₆₋₇

Зроби свій вибір

Завдання: якщо є час – перечитай «Легенду про Богдана Хмельницького». Згадай, про що йшла мова на сьогоднішньому занятті. Прочитай твердження, які подано в таблиці.

Прийми рішення для себе: яке твердження збігається із «точкою зору» **А** і **ЛГ**?

Зроби позначку \checkmark або $+$ у колонці з такими абрєвіатурами (літерами): **А = ЛГ**.

– яке із тверджень має бути нормою будь-якого українця / українки? Зроби позначку \checkmark або $+$ у колонці з такими абрєвіатурами (літерами): **У – У**.

– яке твердження має бути для твоєї сім'ї / родини? Зроби позначку \checkmark або $+$ у колонці з такими абрєвіатурами (літерами): **С = Р**.

– яке твердження ти обереш особисто для себе як учень-читач / учениця-читачка? Зроби позначку \checkmark або $+$ у колонці з такими абрєвіатурами (літерами): **У-Ч**.

Зроби висновок для себе, обравши один із варіантів. Можеш прокоментувати свій вибір.

Методична ремарка 4: *узагальнювальна таблиця може виконуватися в один із таких способів: колективно, від колективного до самостійного, індивідуально та ін. Вибір за вчителем. Він має зважити на рівень літературної компетентності учнів-читачів, їх загальних навичок. Озвучувати результати не є обов'язковим. Це можуть зробити учні-читачі за власним бажанням.*

Завдання вчителя: моніторинг читацьких дій, від дистанційованого вивчення у виборі учнів ціннісних норм, створення ситуацій на формування цінності: «козак – воля».

Далі подаємо картку читача / читачки, яку вони заповнюють під час заняття або/і як домашнє завдання.

ПР ЧД: заповнена узагальнювальна таблиця (індивідуальний продукт); особистісний вибір тверджень; «найважливіший урок життя» – коментар учня-читача / учениці-читачки; висновок-коментар учнів – читачів.

КАРТКА УЧНЯ-ЧИТАЧА / УЧЕНИЦІ-ЧИТАЧКИ

Козак: вибір за мною

№ з/п	Твердження	Мій ціннісний вибір			
		А=ЛГ	У-У	С=Р	У-Ч
1.	Захисник України, який любив свободу, справедливість і допомагав слабшим				
2.	«Вільний чоловік», «вільний воїн»				
3.	Був винахідливим та вправним воїном				
4.	Шанував традиції та культуру				
5.	Жив за дніпровими порогами				
Найважливіший урок життя		Мій коментар (вибери одне із тверджень)			
1.	Козацькому роду нема переводу				
2.	Терпи, козаче, отаманом будеш				
3.	Де козак, там і слава				

2. Перегляд в мережі «Інтернет» «Як козаки...». Скласти свою історію про пригоди козаків.

Методична ремарка 5: Написання твору про пригоди козаків вимагає поєднання історичної правдивості, пригодницького сюжету та глибокого розуміння козацького світогляду. Тому необхідно звернути увагу учнів на деталі козацького життя: одяг, зброя, їжа, звичаї, традиції, мова. Підкреслити, що головні герої пригоди повинні бути козаки, які мають чітку мотивацію, сильний характер і моральні принципи. Сюжет має розвиватися протягом всієї історії.

ІІІ. ТЕКСТИ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

Хрестоматія пізнавальних текстів

ЛЕГЕНДА ПРО ТРИ КРИНИЦІ

Повернувся якось після нової великої перемоги Богдан Хмельницький до Суботова. І приїхали з ним три славних козаки, щоб вилікувались тут. Знайшли дідуся, що знався на лікуванні низько вклонились йому до ніг, поради спитати.

Відправив їх дід до старої жінки, в якій було три доньки-красуні й порадив їм копати три криниці, воду чисту брати, молодців понівечених нею напувати.

Взялися красуні шаблями криниці копати. І перед сходом сонця вдарили джерела, у дзеркалі води вони побачили себе постарілими – усю свою вроду, чарівність віддали воді.

Одужали друзі – і знову ринулися в бій. Не витримали вороги натиску молодецького...

Ось відтоді й стоять три криниці. Б'є могутнє джерело. Полощуть у цій воді свої зелені коси верби, чатують чарівність і вроду криниць осокори.

КОЗАЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ

Старовинні козацькі прислів'я та приказки, які прийшли до нас крізь століття, розказують про мужність, силу духу та тіла, нелегке життя наших славних предків, величних і мужніх воїнів – славних козаків Запорізької Січі.

- Козак – душа правдива, сорочки не має.
- До булави треба голови.
- Де козак, там і слава.
- Добрий козак баче, де отаман скаче.
- Без коня немає й козака.
- Терпи, козаче, отаманом будеш.
- Козак як птах знявся та й полетів.
- Без доброго командира військо – отара.
- Береженого Бог береже, а козака – шабля.
- Козаку зібратись – тільки підпоясатись.
- Козацькому роду нема переводу.
- Козак як кішка, як не кинь – на ноги впаде.
- Де два козаки, там три гетьмани.
- Козак мовчить, а все знає.
- Де байрак, там і козак.
- Козак терплячий як віл.
- Козак, як голуб: куди не прилетить, там і пристане.

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО КОЗАКІВ

Сьогодні я вже з упевненістю можу сказати, що українських козаків знають у всьому світі. Про них досі пишуть історії, складають пісні. Часи козацтва – це героїчне минуле України, яке так намагаються відтворити.

Козак означає «вільний воїн». Справді, їх відвазі та волелюбності можна тільки позаздрити. Козаки завжди стояли на обороні рідної землі. Воювали, стерегли кордони, могли пройти й на суші, і на морі. А про їхні славетні походи та бої досі ходять легенди. Як от про видатного гетьмана Богдана Хмельницького. Адже саме йому ми завдячуємо обороні від польських загарбників.

Козаки були надзвичайно сміливими та не боялись смерті, тому на голові залишали лише чуба – який попереджував ворога, що козак не боїться загинути в бою... Серед козаків були характерники – це люди, які володіли надзвичайними здібностями. Найвідомішим характерником був Іван Сірко, який наганяв страх на ворогів.

Козаки жили в куренях на Січі, яку оточував глибокий рів і височезний вал з дозорними баштами й бійницями для гармат. Жінок на Січі не було. Також на Січі був Майдан для навчання військової справи, де майбутніх вояків вчили триматися на коні, володіти шаблею та стріляти. На цьому ж Майдані козаки голосували за Гетьмана і карали тих, хто порушив закони Запоріжжя.

Я вважаю, що козацтво зіграло неабияку позитивну роль у формуванні менталітету українців. Ми досі захоплюємося відважністю, героїзмом козаків. І є нам чому повчитися у них. Воїни завжди були нескореними, гордими. А ще – найвірнішими друзями. Батьківщина і побратим для козака – понад усе. Водночас це винахідливі, але помірковані вояки.

Епоха козаків давно минула. Та дух козацтва досі тече в наших жилах. Ми їх нащадки до мозку

кісток. Тому нашим сучасникам варто не забувати, що «ми, браття, козацького роду».

Джерело: <https://dovidka.biz.ua/ryozpovid-pro-kozakiv-dlya-ditey>

ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

В 1954 році місто Проскурів було перейменовано на Хмельницький, а в 1943 році місто Переяслав – на Переяслав-Хмельницький.

У Києві існує пам'ятник Богдану Хмельницькому, якого зображено верхи на коні. Також пам'ятники встановлені у містах Чигирин на Богдановій горі, Хмельницькому, Черкасах, Нікополі, Скалаті та у селі Суботіві.

У Запоріжжі пам'ятник встановлено на вул. Б. Хмельницького, а також пам'ятний знак Б.Хмельницькому на острові Хортиця. Напис на камені: «У січні 1648 р. біля о. Хортиця запорізькі козаки на чолі з Б. Хмельницьким вперше розгромили загін польських гнобителів».

Іменем Богдана Хмельницького названі вулиці та площі в багатьох містах і селах України, воно присвоєне академії Державної прикордонної служби України в місті Хмельницькому та університету в Черкасах. Також у Чигирині діє музей Богдана Хмельницького.

Портрет Богдана Хмельницького зображено на банкоті номіналом 5 гривень. Також Національний банк України випускав в обіг пам'ятні монети номіналом 200000 карбованців з 19 липня 1995 року та номіналом 1000000 карбованців з 21 червня 1996 року.

За часів СРСР існував Орден Богдана Хмельницького, призначений для нагородження як

офіцерського, так і солдатсько-сержантського складу.

Також Орден Богдана Хмельницького встановлений у сучасній Україні для нагородження громадян України за особливі заслуги у захисті державного суверенітету, територіальної цілісності, у зміцненні обороноздатності та безпеки України.

Тепер ви знаєте цікаві факти про Богдана Хмельницького, оскільки його біографія та діяльність добре відомі всім.

Джерело: <https://dovidka.biz.ua/tsikavi-fakti-pri-bogdana-hmelnitskogo>

СЛОВНИК

Гетьман, а, ч. 1. В XVI ст. – виборний ватажок козацького війська Запорізької Січі, з XVII ст. до 1764 р. – начальник козацького війська та верховний правитель України. 2. Головнокомандувач збройними силами Польсько-Литовської держави в XVI-XVIII ст.

(Джерело: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=%D0%B3%D0%B5%D1%82%D1%8C%D0%BC%D0%B0%D0%BD>)

Хміль, хмелю, ч. 1. Однорічна або багаторічна витка рослина родини шовковицевих, деякі види якої використовують у пивоварінні.

(Джерело: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=%D1%85%D0%BC%D1%96%D0%BB%D1%8C>)

Ряднина – цупке домоткане полотно з конопляної або лляної пряжі.

(Джерело: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%BD%D0%B0>)

ДОВІДКА МИСТЕЦТВА

1) Пісня Отаман» у виконанні українського сучасного гурту «Козацькі забави».

Джерело: https://www.youtube.com/watch?v=iean0W_96hE

2) Художня галерея

*А. Орлюнов.
Богдан Хмельницький*

3) Архітектура

*Пам'ятник
Богдану Хмельницькому
в місті Києві*

*Пам'ятник
Богдану Хмельницькому
в місті Хмельницькому*

ЛЕГЕНДА ПРО БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Виявляємо оповідача

СКЛАДАЄ

П И Ш Е

У селі Суботіві, що на Чигиринщині, жили самотній дід з бабою. Дітей вони не мали. Одного разу чують, а біля ганку плаче дитинка під хмелем. Вони вибігли й побачили немовля, загорнуте в ряднину. Лежить під хмелем, що оповив ганок.

Дід і каже:

– Візьmemo собі цю дитину.

А баба додає:

– Візьmemo, це ж нам Бог її дав!

Порадили дід з бабою і забрали дитину до хати.

– А як же ми її назвемо? – питає дід.

– Богданом. А що знайшли його під хмелем, то хай і зветься Хмелем або Хмельницьким.

Таку цій сім'ї й виріс Богдан Хмельницький, став хоробрим козаком, а згодом – і гетьманом України.

ПЕРЕДАЄ

ОЦІНЮЄ

А: – Візьmemo собі цю дитину, це ж нам Бог її дав!

ЛГ: Богдан Хмельницький став хоробрим козаком, а згодом – і гетьманом України.

А

О Я Р

А

А ≠ Г

ЛГ

А

Читаємо
частинами

Вичитуємо
вислови

З'ясовуємо лексичне
значення слів

Читаємо свій сюжетний
малюнок-історію про козаків

ЧИТАЄ
ПЕРЕКАЗУЄ
ВИСЛОВЛЮЄ

ОЦІНЮЄ

*Корольова Олена Георгіївна,
учитель початкових класів
Миколаївської гімназії № 36
Миколаївської міської ради*

I. ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА ЗА ЛІТЕРАТУРНОЮ ТЕМОЮ

*(із використанням візуального посібника
Василя Шуляра)*

1. Назва літературної теми для 3-4 кл. (ЛТ)

Іван Андрусак «Про вміння читати»
(«Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах серії «Шкільна бібліотека» /укладач, автор передмови Стус Т. В. – Довидання. – Львів: Видавництво старого Лева, 2018. –192 с.

2. Цільові завдання до ЛТ (ЦЗдп ЛТ)

- 1) Виразно прочитати** гумористичний вірш (вчитель).
- 2) Визначити** оповідача й літературного героя, причини комічності образу Носорога.
- 3) Виокремити** художній засіб «уособлення».
- 4) З'ясувати** авторську позицію щодо навчання.
- 5) Попрацювати** над виразним читанням, передавати авторський гумор через голос.
- 6) Сконструювати** правильну модель читання, протилежну хибній моделі героя.
- 7) Створити** власний ціннісно-етичний висновок із ситуації.

3. Літературна компетентність

Аксіологічна – усвідомлення цінності знань та

наполегливості у навчанні; розуміння, що результат залежить від правильного методу (вміння).

4. Наскрізнi вміння

Вміння висловити свою думку, критичне мислення (аналіз помилкового висновку героя).

5. Читацькi вміння

Володіти різними видами читання і відтворення змісту художнього твору (ХТ).

6. Ціннісне ставлення

Відповідальне ставлення до навчання; цінність праці та старанність.

7. Ціннісно-етична норма (ЦЕН)

Мудра праця приносить плід. Читання як шлях пізнання.

8. Освітні ситуації до ЦЗ_о ЛТ (ОС₁ до ЦЗ_о¹ ЛТ)

СЮЖЕТНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗАНЯТТЯ:

- 1) читання вірша (передача авторської інтонації);
- 2) висунення припущень що таке «вміння»;
- 3) визначення настрою, типу оповідача і ліричного героя;
- 4) з'ясування значення нових слів;
- 5) читання вірша учнями;
- 6) робота з уособленнями;
- 7) конструювання власного тексту із введенням іншої дійової особи;
- 8) читання за строфами;
- 9) творення тексту з елементами театралізації.

II. СЮЖЕТНО-ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ ДІАЛОГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ-ЛІТЕРАТОРА Й УЧНІВ-ЧИТАЧІВ

1. Читаємо вірш і виявляємо тип «оповідача» й «ліричного героя (ЛГ)»

*ЦЗ₉¹⁻³ – ОС_{1,3} (цільове завдання – 1-3, у відповід-
нене до освітньої ситуації – 1-3).*

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): голосне читання вчителем, передача гумористичної інтонації з дотриманням засобів виразності в темпі, який дає можливість зрозуміти зміст твору; з'ясування значення слів, вибіркоче вичитування висловів, вжитих в переносному значенні; поглиблений смисловий аналіз тексту.

Завдання і запитання:

- 1) Прочитайте назву вірша. З'ясуйте, що таке «вміння»? Чи достатньо просто вчитися, щоб отримати «вміння»? Який найбільший скарб людина може накопичити у своєму житті? Як нам у цьому допомагає книга?
- 2) Здійснити первинне емоційне сприйняття твору (читання вчителем). Прослухайте вірш. Що викликало у вас сміх (гумор)? Визначте, хто є оповідачем, а хто ЛГ? Які емоції викликав у вас Носоріг-читач? Чи шкода вам його? Чи зрозуміли ви причину його проблеми? Визначте причину, користуючись словами вірша.

***Методична ремарка 1:** на даному етапі учні емоційно відреагували на гумор, визначили ЛГ та висунули припущення щодо хибного методу.*

- 3) Створення асоціативного куща до слова «читати» та використання його під час прогнозування допомагає створити контраст – фокус на позитиві: обговорення асоціації з категорій «Результат» і «Емоції». (Ми читаємо, щоб отримати знання та радість). Контраст: «Носоріг хоче читати, щоб отримати радість і знання, але що може піти не так, якщо він не знатиме методу і не буде уважним?»
- 4) Словникова робота (титул, картає).
- 5) Робота з ілюстрацією. Подивіться на цього незвичайного читача. Що він робить? Що може бути найскладнішим для носорога, коли він читає? (Фокус на кінестетичному / тактильному сприйнятті).
- 6) Виокреміть твердження до вислову «Читати...».

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): емоційна реакція, висунуті припущення щодо «хибного» читання; визначення головного персонажа (Носоріг); вправи на вдосконалення виразності: дотримання ритмічних пауз, зумовлених розділовими знаками й змістом вірша, читання слів із розставленими наголосами.

Методична ремарка 2: асоціативний куш слугує мостом між загальною цінністю читання та специфічною проблемою, описаною в гумористичному вірші; важливо привчати учнів обґрунтовувати твердження, спираючись на текст і власний досвід.

- 7) Перечитайте вірш «Про вміння читати». Відпрацюйте навички виразного читання (робота учнів).

- 8) Хто «оповідає» і з якої позиції? Які слова описують ставлення до читання?
- 9) Доповніть речення: «Ліричний герой вважає, що читання...», «Мені читання допомагає...».

Методична ремарка 3: на розгорнутій «книзі» можна зазначити, що оповідач вірша – це сам автор. З'ясовуємо для кого автор написав вірш: розміщуємо символ «читач». Виявляємо роль читача і позначаємо символом-стрілкою: А – пише або складає, завдання читача, Ч-символ читає. У вірші героєм, як правило, є ліричний герой – ЛГ.

2. З'ясовуємо факти, художні засоби, виявляємо «реальне / вигадане», «пряме / переносне значення слова», уособлення, позначаємо символи: ЛГ⁰

ЦЗ₉⁴⁻⁶ – ОС₄₋₆ (цільове завдання – 4-5, увідповіднене до освітньої ситуації – 4-6).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): робота з віршем; вибіркоче вичитування висловів; визначення художніх засобів; з'ясування фактів, виявлення «реальне / вигадане», «пряме / переносне значення слова», уособлення, позначаємо символи: ЛГ⁰ (позиція ліричного героя).

Запитання і завдання:

- 1) Перечитайте першу строфу вірша; виокреміть уособлення, що створює комізм; комічність: тварина використовує рiг як «інструмент читача»; прочитайте й підкресліть

- рядки, де носоріг робить щось по-людськи – читає, думає, говорить (це і є «оживлення» носорога»).
- 2) Аналіз поетичної мови (рима і ритм). Визначити риму (носоріг – міг, помилився – вчився) та ритм (короткі, грайливі рядки), які створюють гумористичний настрій.
 - 3) Завдання: передати авторський гумор через голос. Логічні наголоси: визначити, на яких словах читач обов'язково має зробити наголос, щоб підкреслити комізм (наприклад, «рогом», «тільки навпаки», «балуватись»).
 - 4) З'ясування проблеми; що означає: «від титулу читав він, а далі – вгору сторінку до кінця і знову вниз»?
 - 5) Перечитайте фінальну строфу: «Я, певно, помилився, тому що балуватись міг, а я читати вчився!» Вичитайте рядок, що містить помилковий висновок героя. Чи погоджуєтеся ви з висновком Носорога? (Обґрунтуйте свою позицію)
 - 6) Слова із прямим і переносним значенням. Пряме: читати, рогом, сторінки; переносне (фразеологізм): «картати себе» (докоряти).
 - 7) Доповніть речення від свого імені (позиція «Я»): «Я вважаю, що вміти читати – це не тільки знати букви, але й...»

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): читання за строфами; виокремлені образні вислови (уособлення); схема хибного читання; усвідомлення протиставлення Автора та Героя.

Методична ремарка 4: Розширення словникового запасу та розуміння мовних нюансів.

3. Творимо власний текст із використанням узагальнювальної таблиці, робимо ціннісно-етичний вибір

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): заповнення таблиці; виокремлення тверджень; вичитування висловів; творення власного тексту (коректного висновку); дискусія про важливість методу навчання.

- 1) Створіть власний висновок, який буде правильною ціннісно-етичною нормою.
- 2) Згодні ви з героєм? Чи варто кидати навчання, якщо не виходить з першого разу? Чи правильно він зрозумів свою проблему?
- 3) Діалог А-ЛГ (позиція Автора); яка справжня точка зору Автора? Що він хотів нам показати через смішну ситуацію з Носорогом?
- 4) Для контрасту з Носорогом, який не може обережно гортати рогом, ми введемо Мудру Мишу – маленьку, спритну дійову особу, яка знає правильний метод. Уявіть, що ви – Мудра Миша, яка вміє читати (це протиставлення Носорогу); складіть поради Носорогу; читаємо в особах.
- 5) Інсценізація ситуації; учні читають діалог «Порада від Мудрої Миші» за ролями (Оповідач, Носоріг, Миша), передаючи інтонацією розчарування Носорога та мудрість Миші.

Методична ремарка 5: досліджуємо, виявляємо, інсценізуємо; учні працюють із власно створеним текстом для формування на-

вички аналізу «методу» читання. Порівняння двох персонажів допомагає зрозуміти, що старання без правильного способу не дають результату; театралізація забезпечує емоційне включення і дозволяє дітям створити ціннісну норму самостійно.

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): створений текст не лише містить нову дійову особу, але й коригує хибний висновок Носорога; власний текст (правильний висновок); читання учнями в особах; коригуємо хибний висновок ЛГ та формулюємо ЦЕН (наполегливість та відповідальність); визначена і зафіксована ціннісно-етична норма.

ІІІ. ТЕКСТИ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

Асоціативний куш

Цікаві факти

Nosoriz – це символ витривалості та сили. Серед усіх сучасних сухопутних ссавців носороги є другими за розмірами. Більші за них тільки

слони. Найбільші носороги можуть важити до 5 тонн, хоча в середньому їх маса досягає лише 2–2,5 тонни. Гігантський ріг носорога виготовлений з кератину, того ж білка, що міститься в людському волоссі та нігтях. Ці роги можуть безперервно рости, а їхня рекордна довжина становить 150 см. Носороги мають поганий зір, не здатні побачити нерухому людину на відстані 30 м, покладаючись в основному на свій гострий нюх. Всупереч тому, що носороги мають товсту шкіру, вона насправді м'яка і може постраждати від засмаги. Носороги покривають себе брудом, щоб створити захисний шар на шкірі, він також захищає від комах.

Джерело: <https://dovidka.biz.ua/tsikavi-fakti-pro-nosorogiv>

Уособлення

<i>Дія носорога</i>	<i>Вірш (доказ)</i>	<i>Аналіз (ознака уособлення)</i>
1. Набуває людських знань	«Умів читати носоріг»	Читання – складна інтелектуальна дія, властива людині.
2. Взаємодіє з книгою	«Перегортати сторінки рогом міг»	Тварина вступає у співтворчість із текстом (хоча й невдало).
3. Помилується в методі	«Читав усе навпаки»	Плутає порядок (логіку), як недбалый учень.
4. Аналізує власні дії	«Себе картає носоріг»	Здатність до самокритики та внутрішнього діалогу.

5.Робить ви- сновки	«Я, певно, поми- лився... а я читати вчив- ся!»	Здатність до рефлексії (аналі- зує, що зроблено не так).
------------------------	--	---

ПРО ВМІННЯ ЧИТАТИ

Іван Андрусяк

Умів читати носоріг –
та в книжці сторінки
перегортати рогом міг
він тільки навпаки.

Отак читав, читав, читав,
почавши із кінця:
ох, нецікава книжка та.
І нецікава ця...

Бо коли знаєш, як в кінці
героям пощастило, –
то з чого все це почалось,
не так уже й важливо.

Себе картає носоріг:
я, певно, помилився,
тому що балуватись міг,
а я читати вчився!

Із нами теж таке бува,
хлоп'ятка і дівчатка,
що з букв складаємо слова
з кінця, а чи з початку.

І так у книжці сторінок
ковтаємо багато, –
а виявляється, що ми...
не вміємо читати!

Текст із введенням іншої особи – Мудрої Миші

Перехід від хибного висновку до мудрого правила.

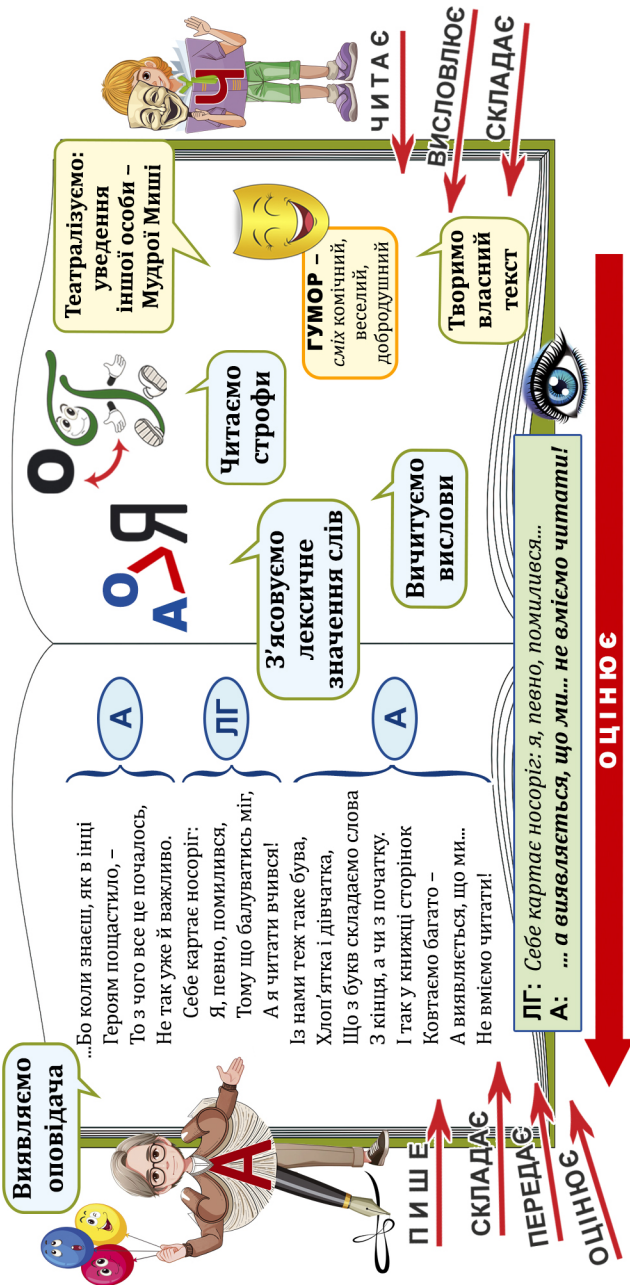
*(Носоріг сидить сумний біля книги,
яку без успіху читав рогом.)*

НОСОРИГ:

Себе картаю я зранку:
Вже краще б бігав, грався, спав.
Усе дарма – нічого не читав!

МУДРА МИША *(підповзає до книги, підіймає сторінку):*

Носоріг, не поспішай,
Свою справу ти вивчай!
Не ріг твій – головна проблема,
А правильний спосіб твоя тема!
До справи з душею підійди,
І правильний метод знайди!
Знання – це сила, що в серці проросте.
Вона тебе впевнено в світ поведе.
Сила і старання не пропадуть даремно
Коли працюєш щодня натхненно.

*Корольова Олена Георгіївна,
учитель початкових класів
Миколаївської гімназії № 36
Миколаївської міської ради*

I. ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА ЗА ЛІТЕРАТУРНОЮ ТЕМОЮ

*(із використанням візуального посібника
Василя Шуляра)*

1. Назва літературної теми для 1-2 кл. (ЛТ)

Українська народна казка «Кривенька качечка» («Українська мова та читання» підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Большакова І. О.; Пристінська М. С., 2019, в-во «Ранок»).

2. Цільові завдання до ЛТ (ЦЗ^п ЛТ)

- 1) Виразно прочитати** казку (вчитель).
- 2) Визначити** оповідача й ліричних героїв казки.
- 3) Виокремити** проблему, яку мали дід і баба.
- 4) З'ясувати** чому качечка була кривенька, як вона опинилась в лісі.
- 5) Попрацювати** над розширенням словникового запасу (підібрати синоніми до слова «кривенька»).
- 6) Сконструювати** у вигляді малюнків чи аплікацій образи головних персонажів казки.
- 7) Створити** діалог між старими й качечкою.

3. Літературна компетентність

Літературознавча – читання з розумінням, виділення основних подій. Аксиологічна – оцінювати вчинки героїв з погляду загальнолюдських цінностей.

4. Наскрізнi вміння

Виявляти проблеми, аналізувати інформацію, робити висновки, ставити запитання.

5. Читацькi вміння

Володіти різними видами читання і відтворення змісту художнього твору (ХТ).

6. Ціннісне ставлення

Важливо бути відповідальним за свої вчинки та дотримуватися слова.

7. Ціннісно-етична норма (ЦЕН)

Повага до таємниці та особистого простору.

8. Освітні ситуації до ЦЗ₀ ЛТ (ОС₁ до ЦЗ₀¹ ЛТ)

СЮЖЕТНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗАНЯТТЯ:

- 1) читання казки вчителем, звертаючи увагу на інтонацію, темп мовлення, щоб передати емоції героїв;
- 2) висунення гіпотез для заохочення учнів до фантазування;
- 3) визначення типу оповідача і ліричних героїв;
- 4) з'ясування причинно-наслідкових зв'язків: чому сталося так, а не інакше;
- 5) читання в особах;
- 6) робота над збагаченням мовлення;
- 7) конструювання у вигляді малюнків чи аплікацій образів головних персонажів казки;
- 8) читання казки учнями;
- 9) створення діалогу між старими й качечкою.

II. СЮЖЕТНО-ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ ДІАЛОГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ-ЛІТЕРАТОРА Й УЧНІВ-ЧИТАЧІВ

1. Читаємо казку і виявляємо тип «оповідача» й «ліричного героя (ЛГ)»

ЦЗ_о¹⁻³ – ОС₁₋₃ (цільове завдання – 1-3, у відповіднене до освітньої ситуації – 1-3).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): голосне читання казки вчителем, виявлення типу оповідача та ліричного героя (ЛГ), перечитування учнями – читачами, з'ясування значення слів.

Завдання і запитання:

- 1) Розгляньте обкладинку книжки. Що на ній написано? (На обкладинці написано: «_____» («Кривенька качечка»). Це – заголовок казки.
- 2) Хто зображений на обкладинці? Висловіть припущення про зміст казки «Кривенька качечка». Про кого ця казка?

Методична ремарка 1: Варто дітям дати зрозуміти, що обкладинка – це візуальний образ, який передає перше враження про книгу і може містити багато підказок, але не завжди точно відображати зміст казки. Приказка «Не суди книгу за обкладинкою» стосується того, що Кривенька Качечка, на перший погляд, була звичайною качечкою, але насправді мала чарівні здібності. Ми зможемо інтерпретувати обкладинку по-різному. Те, що одному здається сумним, іншому може

здатися зворушливим. Яким здається вигляд качки для учнів? Зображення може підказати про настрій сумний. А кольори обкладинки більш приглушені, то казка може бути більш сумною або філософською. Найкращий спосіб дізнатися, про що казка – це прочитати її. Але навіть за обкладинкою можна отримати багато цікавих підказок і підготуватися до читання.

3) Прослухайте казку.

Методична ремарка 2: Варто поставити запитання для розвитку уяви й передбачення подальшого розвитку сюжету. Чому старі пішли до сусідів? Як би ви вчинили на місці старих? Чому на вашу думку сусіди не знали, хто допоміг?

Ці запитання допоможуть дітям глибше зрозуміти казку та розвивати навички критичного мислення і фантазії.

4) Виявлення типу оповідача і ліричного героя в казці «Кривенька качечка».

Методична ремарка 3: Казка є яскравим прикладом народної творчості. Оповідачем виступає третя особа. Це усезнавець-оповідач, який не є частиною подій казки, розповідає про них відсторонено, описуючи дії та емоції персонажів. Такий оповідач знає про всі події, що відбуваються в історії, і передає їх читачеві. Він знає все про персонажів, їхні думки й почуття. Це характерно для народних казок. Ліричним героєм можна назвати кривеньку качечку. Вона є центральним персонажем, чия доля, емоції та внутрішній світ викликають у читача співчуття. Кривенька качечка з'являється в житті старих

і допомагає їм у домашніх справах, залишаючись при цьому невидимою та таємничою. Її вчинки та почуття є ключовими для розвитку сюжету, а також створюють емоційний зв'язок з читачем. Образ ліричного героя в цій казці можна розглядати також як колективний образ народу, який втілює певні загальнолюдські цінності та ідеали.

- 5) Виокремити проблему, яку мали дід і баба. Чому дід і баба потребували допомоги? Яку проблему мали дід і баба на початку казки? Можете порівняти з власним досвідом? Що вони вирішили зробити, щоб розвеселитись? Яку незвичайну знахідку зробили? Як дід і баба відреагували на цю знахідку? Як змінилося їх життя після появи Кривенької Качечки?

Методична ремарка 4: Ці питання допоможуть дітям зрозуміти причини ситуації, в якій опинилися дід і баба, та їхню фізичну немічність. Діти діляться своїми історіями про те, як вони відчували себе самотніми і як вони з цим справлялися. Допомогти дітям зрозуміти, що самотність – це природне почуття, але його можна подолати, розвинути в них емпатію та здатність поставити себе на місце інших людей.

- 6) Учні розігрують сценку, де різні лісові мешканці обговорюють, як качечка могла опинитися в лісі та чому вона крива.
- 7) Дослідницьке завдання: створення досьє, де будуть зібрані всі відомі факти про качечку (зріст, вага, колір оперення, характер, травма тощо).

8) Розширення словникового запасу:

- Гра «Асоціації». Учні називають слова, які асоціюються у них зі словом «кривенька».
- Гра «Підбери слово». Учні підбирають до слова «кривенька» синоніми й обговорюють, у яких ситуаціях кожне слово можна використовувати. Це зробить процес вивчення слів інтерактивним і захопливим.

9) Опис пташки.

Методична ремарка 5:

Добір синонімів.

Зовнішній вигляд: викривлена, деформована, нерівна, кособока, кульгава.

Переносне значення: незвичайна, унікальна, особлива.

Після того як учні назвали всі можливі синоніми, обговорити з ними значення кожного слова, в яких ситуаціях можна їх використовувати. Спробувати описати Качечку, використовуючи інші слова замість кривенька. Це допомагає дітям не тільки знаходити синоніми, а й розвивати описові навички. Ігри допоможуть дітям не тільки краще запам'ятати нові слова, але й розвинути свої комунікативні навички та впевненість у собі.

10) Прочитати продовження казки. Подивитися мультфільм. Порівняти книжкову версію з мультфільмом, обговорити відмінності та схожість.

Методична ремарка 6: Читання дозволяє уявити собі кожну сцену, відчутти емоції героїв. Діти можуть створювати власні образи персонажів та подій. Відбувається робота зі словом. Можна зупинятися на нез-

розумілих словах, обговорювати їх значення та синоніми. Мультфільм дає наочне уявлення про події та персонажів, відбувається візуальне сприйняття. Аналіз поведінки героїв та їхніх емоцій допомагає дітям краще розуміти власні почуття і почуття інших людей, розвиваючи емпатію та емоційний інтелект. Емоційне залучення: музика, звукові ефекти та яскрава графіка підсилюють враження від перегляду.

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): твердження «Доброта завжди винагороджується»

УЗАГАЛЬНЮВАЛЬНА ТАБЛИЦЯ

<i>Дійові особи</i>	<i>Дід і баба</i>	<i>Кривенька качечка</i>
<i>Якісні характеристики</i>	Старі, бездітні, жадібні	Добра і працьовита, має чарівні здатності
<i>Дії</i>	Врятували качечку, подбали про неї, але діяли проти її волі заради власної вигоди	Допомагала діду і бабі, виконуючи різні роботи. Покинула їх за підступність
<i>Почуття</i>	Задоволені, а потім сумні	Довірлива, справедлива

- 11) Сконструювати у вигляді малюнків чи аплікацій образи головних персонажів казки. Кожен персонаж може бути доповнений короткими характеристиками або ключовими моментами.

12) Читання казки учнями.

13) Продовжіть думку: «Цікавість до добра не доведе». Обговорення припущення: що б сталося, якби старі не порушили довіру Качечки? Який інший розвиток подій можливий, якби герої діяли інакше? Перевірити припущення уявивши інші варіанти розвитку сюжету та оцінити наслідки різних рішень.

***Методична ремарка 7:** Дід і баба не змогли втриматися від спокуси заглянути, що ж качечка робить. Через свою цікавість дід і баба втратили довіру качечки, а разом з нею і її чарівну допомогу. Їхня домівка знову стала пустою і сумною. Цей приклад чудово демонструє, як надмірна цікавість може призвести до негативних наслідків. Дід і баба хотіли якнайкраще, але їхня дія була необдуманною і в результаті завдала їм шкоди.*

2. З'ясовуємо факти, візуалізуємо, виявляємо «реальне / вигадане», позначаємо символи: ЛГ⁰

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): робота з казкою, вибіркове вичитування висловів.

Запитання і завдання:

- 1) Перечитайте казку.
- 2) Створення «Словника казкових слів».
- 3) Малювання образів за допомогою слів.

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): читання в особах; виокремлення образних висловів, аналіз художніх засобів, діалог між дідом і бабою.

Методична ремарка 8: Діти створюють словник, де збирають усі цікаві слова та вирази з казки. Потім вони визначають, до якого художнього засобу належить кожне слово (епітет, порівняння, метафора, уособлення). Слово: «Кривенька качечка» – це метафора, яка підкреслює особливість героїні. Слово: «Яскраве сонечко» – це епітет, який малює яскраву картину. Діти намагаються описати качечку, використовуючи різноманітні художні засоби. Наприклад, можна описати очі качечки як «дві маленькі зірочки», а її голос – як «дзвіночок». Постійно заохочуємо дітей до експериментів зі словом, нестандартних відповідей.

3. Творимо власний текст робимо ціннісно-етичний вибір

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): створення власного тексту казки; сучасна інтерпретація казки, діалог.

Методична ремарка 9: Пропонуємо учням придумати альтернативне закінчення казки, де дід і баба поведуться по-іншому. Наприклад, вони можуть перепрошувати качечку, а вона вирішує залишитися за умови, що вони більше не будуть підглядати. Пропонуємо учням перенести дію казки в сучасний світ. Наприклад, качечка може бути підлітком з незвичайною зовнішністю, а дід і баба – сучасними батьками, які не розуміють своєї дитини. Ціннісно-етичні аспекти, на які варто звернути увагу: як довіра впливає на стосунки між людьми? Чому важливо поважати інших, навіть якщо вони відрізняються від нас? Як прощення може змінити життя людей? Чому важливо приймати себе таким,

яким ти є? Яку роль відіграють сім'я і друзі в житті людини? Можливі варіанти розвитку діалогу: качечка може розповісти діду і бабі про свої чарівні здібності; вони можуть разом приготувати якусь смачну страву. Качечка може запропонувати їм пограти в якусь гру. Як ви думаєте, чому качечка вирішила пробачити діду і бабі? Що б ви зробили на місці качечки? Який урок можна винести з цієї історії? Цей діалог можна використовувати для того, щоб показати учням важливість прощення, довіри та чесності.

ІІІ. ТЕКСТИ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

КРИВЕНЬКА КАЧЕЧКА

(Українська народна казка)

Був собі дід та баба, та не було у них дітей. От вони собі сумують; а далі дід і каже бабі:

– Ходімо, бабо, в ліс по грибки!

От пішли; бере баба грибки, коли дивиться – у кущику гніздечко, а в гніздечку качечка сидить.

От вона дідові:

– Дивись, діду, яка гарна качечка!

А дід каже:

– Візьмемо її додому, нехай вона у нас живе.

Стали її брати, коли дивляться, аж у неї ніжка переломлена. Вони взяли її тихенько, принесли додому, зробили їй гніздечко, обложили його пір'ячком і посадили туди качечку, а самі знов пішли по грибки.

Вертаються, аж дивляться, що в них так прибрано, хліба напечено, борщик зварений. От вони до сусідів:

– Хто це? Хто це?

Ніхто нічого не знає.

Другого дня знов пішли дід і баба по грибки. Приходять додому, аж у них і варенички зварені, і починочок стоїть на віконці. Вони знову до сусідів:

– Чи не бачили кого?

Кажуть:

– Бачили якусь дівчину, від криниці водицю несла. Така, – кажуть, – гарна, тільки трішки кривенька.

От дід і баба думали, думали: «Хто б це був?» – ніяк не згадають. А далі баба дідові й каже:

– Знаєш що, діду? Зробимо так; скажемо що йдемо по грибки, а самі заховаємось та й будемо наглядати, хто до нас понесе воду.

Так і зробили.

Стоять вони за коморою, коли дивляться, аж із їх хати виходить дівчина з коромислом: така гарна, така гарна! Тільки що кривенька трішечки. Пішла вона до криниці, а дід і баба тоді в хату; дивляться, аж у гніздечку нема качечки, тільки повно пір'ячка. Вони тоді взяли гніздечко та кинули в піч, воно там і згоріло.

Коли ж іде дівчина з водою. Ввійшла в хату, побачила діда й бабу та зараз до гніздечка – аж гніздечка нема. Вона тоді як заплаче! Дід і баба до неї, кажуть:

– Не плач, галочко! Ти будеш у нас за дочку; ми тебе будемо любити й жалувати, як рідну дитину.

А дівчина каже:

– Я довіку жила б у вас, якби ви не спалили мого гніздечка та не підглядали за мною; а тепер, – каже, – не хочу! Зробіть мені, діду, кужілочку й веретенце, я піду від вас.

Дід і баба плачуть, просять її зостатися; вона не схотіла.

От дід тоді зробив їй кужілочку й веретенце; вона взяла, сіла на дворі і пряде. Коли ж летить каченят табуночок, побачили її й співають:

*– Онде наша діва,
Онде наша Іва,
На метеному дворці,
На тесаному стовпці,
Кужілочка шумить,
Веретенце дзвенить.
Скинемо по пір'ячку,
Нехай летить з нами!*

*А дівчина їм відказує:
– Не полечу я з вами:
Як була я в лужку,
Виломила ніжку,
А ви полинули,
Мене покинули!
От вони й полетіли далі.*

Коли летить другий табуночок, і ці теж:

*– Онде наша діва,
Онде наша Іва,
На метеному дворці,
На тесаному стовпці,
Кужілочка шумить,
Веретенце дзвенить.
Скинемо по пір'ячку,
Нехай летить з нами!*

А дівчина їм відказує:

*– Не полечу я з вами:
Як була я в лужку,
Виломила ніжку,
А ви полинули,
Мене покинули!*

Коли ж летить третій табуночок, побачили дівчину і зараз:

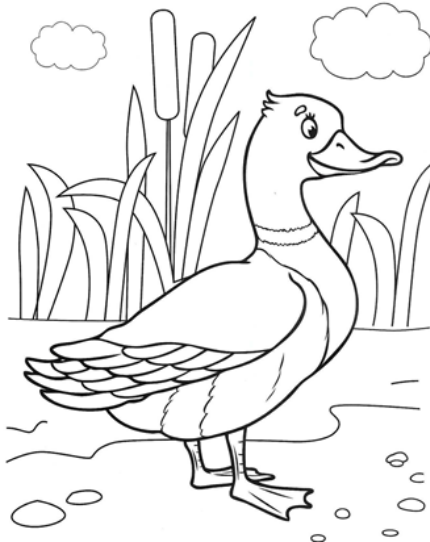
*– Онде наша діва,
Онде наша Іва,
На метеному дворці,
На тесаному стовпці,
Кужілочка шумить,
Веретенце дзвенить.
Скинемо по пір'ячку,
Нехай летить з нами!*

Скинули їй по пір'ячку, дівчина увертілася в пір'ячку, зробилася качечкою і полетіла з табуночком.

А дід і баба знов zostались самі собі.

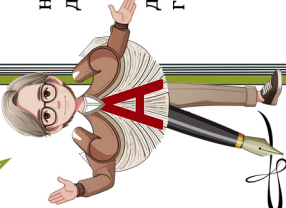
Мультфільм «Кривенька качечка»

<https://www.youtube.com/watch?v=eI9YoGZ2KYk>

Українська народна казка «КРИВЕНЬКА КАЧЕЧКА»

Виявляємо оповідача

Був собі дід та баба, та не було у них дітей. От вони собі сумують; а далі дід і каже бабі:

– Ходімо, бабо, в ліс по грибки!

От пішли; бере баба грибки, коли дивиться – у кущику гніздечко, а в гніздечку качечка сидить.

От вона дідові:

– Дивись, діду, яка гарна качечка!

А дід каже:

– Візьmemo її додому, нехай вона у нас живе.

Стали її брати, коли дивляться, аж у неї ніжка переломлена...

А: Вони тоді взяли гніздечко та укинули в піч, воно там і згоріло.
ЛГ: – Я довівку жила б у вас, якби ви не спалили мого гніздечка та не підглядали за мною; а тепер, – каже, – не хочу!

ОЦІНЮЄ

А

А > Я

О > Я

ЧИТАЄ

ВИСЛОВЛЮЄ

ПЕРЕКАЗУЄ

СКЛАДАЄ

А

Читаємо частинами

Пояснюємо значення слів та виразів

З'ясовуємо причинно-наслідкові зв'язки

Створюємо власний текст казки

Читаємо в особах

*Мищенко Ольга Сергіївна,
учитель початкових класів
Благодарівського ліцею
Нечаянської сільської ради*

I. ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА ЗА ЛІТЕРАТУРНОЮ ТЕМОЮ

*(із використанням візуального посібника
Василя Шуляра)*

1. Назва літературної теми для 1-2 кл. (ЛТ)

Ліна Біленька «Казка неба» («Українська мова та читання. Підручник для 2 класу. Ч.2/ О. В. Вашуленко. – К.: Видавничий дім «Освіт», 2019, с. 133)

2. Цільові завдання до ЛТ (ЦЗ^п ЛТ)

- 1) Виразно прочитати** вірш (вчитель та учні)
- 2) Визначити** тип оповідача та ліричного героя.
- 3) Виокремити** художні засоби (порівняння, уособлення, метафори).
- 4) З'ясувати** значення слів у прямому та переносному значенні.
- 5) Попрацювати** над виразністю читання та правильним інтонуванням.
- 6) Сконструювати власну** казку (наприклад, «казку мого села» або «казку мого неба»).
- 7) Створити** ілюстрацію до вірша чи власної казки.

3. Літературна компетентність

Читацькі вміння, ціннісне ставлення до краси слова та природи.

4. Наскрісні вміння

Читання з розумінням, критичне мислення, творчість, навчання впродовж життя, комунікація.

5. Читацькі вміння

Володіти різними видами читання і відтворення змісту художнього твору (ХТ), аргументувати свої враження, ставлення від прочитаного використовуючи символи.

6. Ціннісне ставлення

Усвідомлювати потребу в читанні художнього твору для задоволення та рефлексії над прочитаним.

7. Ціннісно-етична норма (ЦЕН)

Розвивати уяву та фантазію, бачити красу у звичайних речах, вміти бачити світ у незвичайний спосіб, цінувати творчість.

8. Освітні ситуації до ЦЗ₉ ЛТ (ОС₁ до ЦЗ₉¹ ЛТ)

СЮЖЕТНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗАНЯТТЯ:

- 1) читання вірша вчителем (виразне читання з відповідною інтонацією);
- 2) бесіда з учнями для з'ясування перших вражень;
- 3) вправи на визначення типу оповідача (хто розповідає?) та ліричного героя (чий почуття та переживання передаються?).

II. СЮЖЕТНО-ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ ДІАЛОГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ-ЛІТЕРАТОРА Й УЧНІВ-ЧИТАЧІВ

1. Читаємо вірш і виявляємо тип «оповідача» й «ліричного героя (ЛГ)»

Вчитель читає вірш, створюючи емоційну атмосферу.

Учні діляться своїми думками, висловлюють припущення щодо оповідача.

ЦЗ_д¹⁻² – ОС₁₋₂ (цільове завдання – 1-2, у відповіднене до освітньої ситуації – 1-2).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): голосне читання вірша вчителем, виразне читання вірша учнями, бесіда, висловлення припущень, аналіз образів, обговорення.

Завдання і запитання:

- 1) Прослухайте вірш «Казка неба». Які образи ви уявили? Які почуття він у вас викликав?
- 2) Як ви думаєте, хто є оповідачем у цьому вірші? Це дорослий чи дитина?
- 3) Хто ліричний герой цього вірша? Чи можемо ми уявити, що це сама Ліна Біленька, яка спостерігає за небом?
- 4) Які слова та вирази допомагають створити казкову атмосферу?
- 5) Знайдіть у вірші приклади слів, вжитих у переносному значенні.
- 6) Намалюйте ілюстрацію до однієї зі строф вірша, яка найбільше вразила.

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): виразне читання вірша; визначен-

ня типу оповідача та ліричного героя; перелік образів; приклади слів у переносному значенні; створення учнями віршів, ілюстрацій.

***Методична ремарка 1:** На даному етапі важливо створити атмосферу творчості та спонукати учнів до висловлення своїх думок та інтерпретацій, не обмежуючи їх правильною відповіддю.*

2. З'ясовуємо факти, художні засоби, виявляємо «реальне / вигадане», «пряме / переносне значення слова», уособлення, позначаємо символи: ЛГ⁰

ЦЗ₀⁴⁻⁶ – ОС₄₋₆ (цільове завдання – 4-5, у відповіднене до освітньої ситуації – 4-6).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): робота з текстом вірша, вибіркове вичитування висловів, аналіз художніх засобів (порівнянь, уособлень, метафор), визначення символічного значення образів.

Запитання і завдання:

- 1) Перечитайте першу строфу вірша. Які слова допомагають уявити небо як живу істоту? (Наприклад: «хмарини білі», «гори-хвилі»). Який це художній засіб? (Уособлення).
- 2) Знайдіть у вірші порівняння (наприклад: «як хмарини білі», «мов поле»). Яку роль вони відіграють у створенні образів?
- 3) Які образи у вірші є реальними (хмари, небо, зірки), а які – вигаданими, фантастичними (кенгуру, черепаха, чарівні птахи, ведмеді-ліліпути, геркулеси-бджоли)?

- 4) Поясніть значення виразу «летять чарівні птахи». Які слова вжито в переносному значенні?
- 5) Як ви думаєте, що символізують образи кенгуру, черепахи, чарівних птахів, ведмедів-ліліпутів та геркулесів-бджіл? (Наприклад, кенгуру та черепаха – незвичайні форми хмар; чарівні птахи – зорі; ведмеді-ліліпути та геркулеси-бджоли – гра уяви, що оживляє небо).

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): аналіз художніх засобів, визначення реальних та вигаданих образів, пояснення значення слів у переносному значенні, визначення символічного значення образів.

Методична ремарка 2: Під час побудови системи видів діяльності важливо враховувати вікові особливості учнів та чергувати різні форми роботи (індивідуальну, парну, групову, фронтальну), щоб підтримувати інтерес та активність.

3. Творимо власний текст із використанням узагальнювальної таблиці, робимо ціннісно-етичний вибір

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): створення власного тексту (вірша, казки) на основі вірша Ліни Біленької, висловлення власної думки щодо цінності природи та фантазії, обговорення етичних норм поведінки (наприклад, дбайливе ставлення до природи, важливість мрій).

Назва ХТ: «Казка неба» Ліни Біленької

1) Припущення

- Перед читанням вірша:
 - Учні висловлюють припущення, про що може йти мова у вірші з назвою «Казка неба».
 - Які образи можуть бути пов'язані з небом у казці?
 - Чи можуть у небі жити казкові істоти?
- Після читання вірша:
 - Учні порівнюють свої припущення з тим, що вони прочитали у вірші.
 - Які з їхніх припущень підтвердилися?
 - Які нові образи неба вони для себе відкрили?

2) Тип оповідача

- Визначення, хто оповідач у вірші (наприклад, дитина, що спостерігає за небом, або ліричний герой, який мріє).
- Чи є у вірші конкретний оповідач, чи це голос автора?
- Як тип оповідача впливає на сприйняття вірша?

3) Точка зору А і Л

- **А (Автор):**
 - Які почуття та емоції автор виражає у вірші? (Наприклад, захоплення, здивування, ніжність).
 - Яке ставлення автора до описаних образів? (Наприклад, грайливе, мрійливе).
 - Чи є у вірші авторська оцінка? (Так, через вибір слів і образів).
- **ЛГ (Ліричний герой):**
 - Чи можна виділити у вірші ліричного героя? (Так, це може бути дитина або дорослий, що зберігає дитячу безпосередність).

- Якщо так, то які його почуття, думки, переживання? (Радість, фантазія, спокій, замишування).
- Чим ліричний герой відрізняється від автора? (Ліричний герой – це образ, створений автором для вираження певних почуттів чи ідей).

4) Реальне / Вигадане

- Визначення, що у вірші є реальним (хмари, небо, зірки).
- Визначення, що є вигаданим, фантастичним (кенгуру в небі, ведмеді-ліліпути, чарівні птахи).
- Яка роль вигаданих образів у створенні казкової атмосфери? (Вони збагачують уяву, роблять вірш цікавішим та емоційнішим).

5) Слова із прямим і переносним значенням.

- Виявлення слів, вжитих у прямому значенні (наприклад, «поле», «небо», «хмари»).
- Виявлення слів, вжитих у переносному значенні («гори-хвилі» – про хмари, «летять чарівні птахи» – про зорі).
- Пояснення, як переносне значення збагачує мову вірша, робить її більш образною та живою.

6) Уособлення

- Визначення прикладів уособлення у вірші (надання небу властивостей живої істоти – небо грає, небо дихає).
- Пояснення, який ефект створює використання уособлення (оживлює природу, робить її ближчою та зрозумілішою для дитини).

7) Творення власного «тексту» за узагальнювальною таблицею, використовуючи схеми

- Створення учнями власних віршів або невеликих творів за мотивами «Казки неба» та власних спостережень.
- Використання узагальнювальної таблиці для організації роботи:

<i>Реальний об'єкт</i>	<i>Фантастичний образ</i>	<i>Почуття</i>
Хмари	Кенгуру, черепаха	Захоплення, здивування
Небо	Море, поле	Спокій, величність
Зірки	Чарівні птахи	Таємничість, краса
Сонце	Золотий м'яч, усмішка	Радість, тепло
Місяць	Срібний човник, око	Таємничість, спокій

- Застосування схем для побудови вірша (наприклад, схема з римуванням, схема з визначеною кількістю рядків).

Приклад схеми для вірша:

Рядок 1: опис реального об'єкта.

Рядок 2: опис фантастичного образу, пов'язаного з ним.

Рядок 3: почуття, яке це викликає.

Рядок 4: висновок або узагальнення.

Приклад, вірша, створеного дітьми:

КАЗКА ПРО ДЕРЕВО

На подвір'ї, біля хати,
Стоїть дерево велике.

Його гілки – наче руки,
Тягнуться у небо.
А на гілках – листячко,
Мов малі долоньки.
Вони шепочуть вітру казки,
Про сонце і про дощик.
Коли вітер дме сильніше,
Дерево хитається,
Мов танцює вальс,
А листячко сміється.
Я люблю своє дерево,
Воно – мій друг зелений.
Завжди слухає мої таємниці,
І дарує тінь у спеку.

III. ТЕКСТИ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

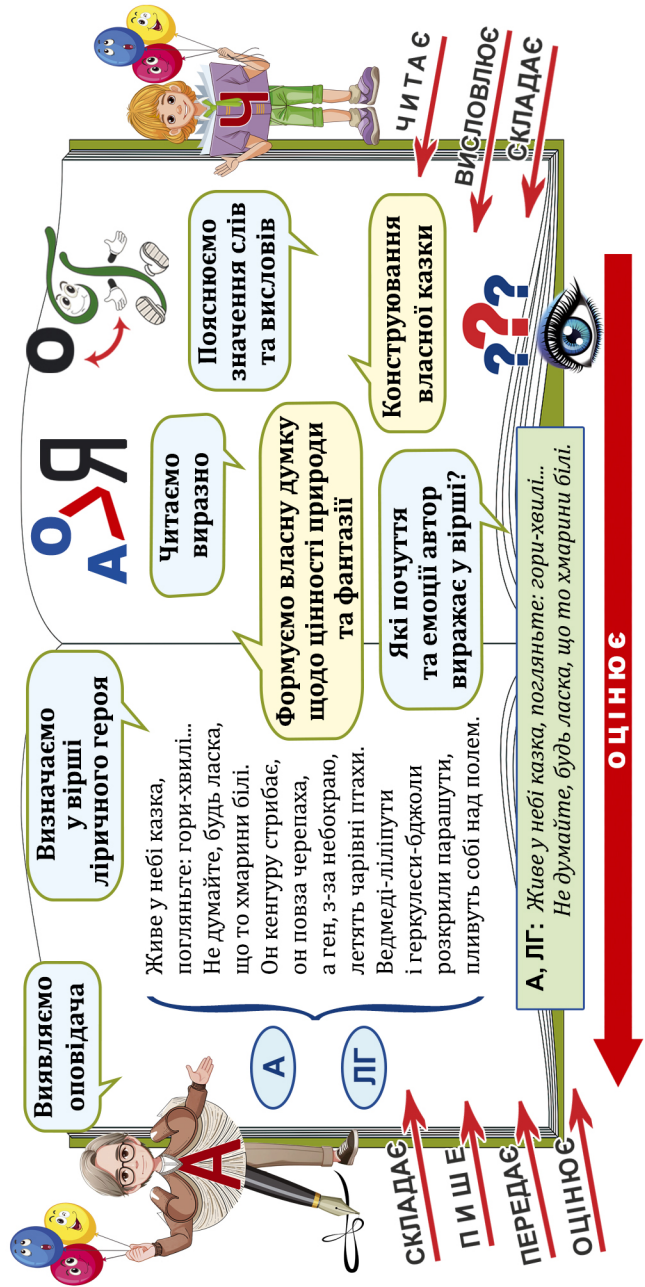
КАЗКА НЕБА

Ліна Біленька

Живе у небі казка,
погляньте: гори-хвилі...
Не думайте, будь ласка,
що то хмарини білі.

Он кенгуру стрибає,
он повза черепаха,
а ген, з-за небокраю,
летять чарівні птахи.

Ведмеді-ліліпути
і геркулеси-бджоли
розкрили парашути,
пливуть собі над полем.

*Омельченко Тетяна
Іванівна, учитель
Первомайської гімназії № 1
Первомайської міської ради*

I. ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА ЗА ЛІТЕРАТУРНОЮ ТЕМОЮ

*(із використанням візуального посібника
Василя Шуляра)*

1. Назва літературної теми для 1-2 кл. (ЛТ)

Оксана Іваненко «Про маленького джмелика»(«Українська мова. Буквар» підручник для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Захарійчук М. Д., 2018, в-во «Грамота».

2. Цільові завдання до ЛТ (ЦЗ_а^н ЛТ)

- 1) Виразно прочитати** твір Оксани Іваненко «Маленький джмелик», дотримуючись інтонації, що передає настрій, характер героя.
- 2) Визначити**, хто головний герой твору, де і коли відбуваються події.
- 3) Виокремити** частини тексту, у яких розповідається про пригоди маленького джмелика.
- 4) З'ясувати**, які риси характеру має джмелик (працьовитість, допитливість, доброта, сміливість).
- 5) Попрацювати** з ілюстрацією (візуальними образами): розглянути, як художник зобразив джмелика, квіти, рух, настрій.
- 6) Сконструювати** асоціативну карту «Маленький джмелик» (ключові слова: праця, квітка, добро, дружба, природа.)
- 7) Створити** власну мініілюстрацію або аплікацію «Мій джмелик у квітковому саду» – як уявляєш героя після прочитання.

3. Літературна компетентність

Аксіологічна компетентність (ціннісний компонент).

Формуються цінності: працьовитість – цінную працю кожної істоти; доброта – допомагати іншим, як джмелик квітам; любов до природи – бережу квіти, комах, довкілля; дружба й взаємодопомога.

4. Наскрізнi вміння

Читання з розумінням, вміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість.

5. Читацькі вміння

- Розпізнає структуру тексту (початок, події, завершення).
- Визначає героя та його вчинки.
- Уміє дати оцінку вчинкам героя (Чому джмелик добрий?).
- Відтворює зміст у правильній послідовності.
- Висловлює власне ставлення до прочитаного.
- Співпереживає герою, розрізняє емоції (радість, подив, вдячність).

6. Ціннісне ставлення

- До праці – розуміння, що кожна праця важлива.
- До природи – поважаю життя комах і рослин.
- До інших – ціную дружбу, підтримку, щирість.
- До себе – вірю у власні сили, навіть якщо я маленький.

7. Ціннісно-етична норма (ЦЕН)

Маленький джмелик – приклад того, як маленька істота може творити велике добро. Твір

Оксани Іваненко вчить доброти, працьовитості та любові до світу.

8. Освітні ситуації до ЦЗ₀ ЛТ (ОС₁ до ЦЗ₀¹ ЛТ)

СЮЖЕТНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗАНЯТТЯ:

- 1) читання твору вчителем виразно, учні слухають, сприймають інтонацію, настрій;
- 2) висунення гіпотез, припущення:
 - про кого може бути цей твір?
 - чому джмелик названий маленьким?
- 3) визначення головного героя, місце події, головну думку твору;
- 4) з'ясування (обговорення): «Які головні риси характеру допомогли джмелику подолати труднощі?»;
- 5) читання (повторне, виразне). Учні читають в особах або за частинами, відтворюючи інтонацію й настрій;
- 6) робота з візуальним посібником: добір ілюстрацій, визначення кольору настрою, створення асоціативної хмаринки «Джмелик»;
- 7) конструювання мінісхеми або лепбуку «Мій джмелик» (Що він робить, що любить, у чому його сила);
- 8) опрацювання фрагментів тексту, визначення ритму, повторів, образних слів;
- 9) творення / видозмінювання казки: створення власного образу джмелика, короткої історії чи малюнку;
- 10) створення власного короткого вірша чи усної розповіді про джмеля, чи іншу маленьку істоту – перенесення образу в іншу ситуацію.

II. СЮЖЕТНО-ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ ДІАЛОГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ-ЛІТЕРАТОРА Й УЧНІВ-ЧИТАЧІВ

1. Читаємо вірш і виявляємо тип «оповідача» й «ліричного героя (ЛГ)»

ЦЗ₀¹⁻³ – ОС₁₋₃ (цільове завдання – 1-3, увідповіднене до освітньої ситуації – 1-3).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): слухання – сприймання, голосне читання, обговорення, співтворчість у діалозі.

Завдання і запитання:

- 1) Прочитайте назву твору. Як ви думаєте, про кого йтиметься?
- 2) Що означає слово джмелик? Які у вас виникають асоціації?
- 3) Прослухайте твір. Який настрій створює авторка?
- 4) Хто головний герой? Яким ви його уявляєте?
- 5) Чи схожий він на когось із вас?
- 6) Як ви думаєте, про що хотіла розповісти авторка цим твором?

Методична ремарка 1: на даному етапі важливо забезпечити емоційне сприймання твору: спокійне, лагідне читання, слухання звуків природи, добір візуальних образів (ілюстрація джмелика, луку, квітів).

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): твердження «Маленький джмелик – працюватий і добрий герой»; форма узагальнення: асоціативна таблиця /коло доброти.

Методична ремарка 2: на цьому етапі важливо викликати співпереживання: допомогти дітям увійти в образ героя – через інтонацію, рух, міміку.

Методична ремарка 3: доцільно використати візуальний посібник – зображення джмелика серед квітів, кольорове коло настрою (жовтий – радість, зелений – спокій, рожевий – доброта).

2. З'ясовуємо факти, художні засоби, виявляємо «реальне / вигадане», «пряме / переносне значення слова», уособлення, позначаємо символи: ЛГ⁰

ЦЗ_д⁴⁻⁶ – ОС₄₋₆ (цільове завдання – 4-5, відповідне до освітньої ситуації – 4-6).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): аналіз і обговорення тексту, повторне читання з інтонацією, словесне малювання, емоційно-ціннісний діалог.

Запитання і завдання:

- 1) Що робив маленький джмелик на лузі?
- 2) Чи був він схожий на інших джмеликів? Чому?
- 3) Які слова у творі допомагають зрозуміти, що він – добрий, працьовитий?
- 4) Як почувався джмелик, коли допомагав квітам?
- 5) Що ви відчули, коли читали про нього?
- 6) Чого нас навчає цей джмелик?

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): твердження: Маленький джмелик показав, що добро живе у праці», форма узагальнення – схема «Джмелик – квітка – добро»

Методична ремарка 4: під час побудови системи видів: дія героя – допомагає квітам; почуття – радість, щастя; результат – запилення квітів для утворення плодів із насінням та подальшого розмноження рослин, збір нектару для утворення меду; висновок – добро народжується від праці.

3. Творимо власний текст із використанням узагальнювальної таблиці, робимо ціннісно-етичний вибір

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): творчо-продуктивна; колективне узагальнення; художнє моделювання; самооцінювання.

Запитання і завдання:

- 1) Як би ти назвав свою історію про маленького джмелика?
- 2) Що б він робив, якби потрапив до міста?
- 3) Створи малюнок або аплікацію «Мій джмелик у квітковому саду»
- 4) Добери слова, які описують твій настрій після прочитання.
- 5) Придумай правило доброти, якого навчив тебе джмелик.

Методична ремарка 5: важливо підтримати індивідуальне бачення дитини. кожна дитина може створити свого джмелика – у малюнку, слові, римі чи русі.

ІІІ. ТЕКСТИ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

СЛОВНИК

Джмелик – зменшувально-лагідна назва для джмеля – комахи-запилювача з товстим мохнатим тільцем; вживається, щоб підкреслити маленькість або привабливість комахи.

БІОГРАФІЧНІ ДАНІ АВТОРА

Оксана Іваненко (1906–1997) – українська письменниця, казкарка, перекладачка. Писала для дітей і про дітей, у її творах поєднано поетичність, доброту, увагу до природи й світу праці. Вона вважала, що дитина здатна бачити у світі чудо навіть у звичайних речах.

Відомі твори:

- «Друкар книжок небачених» (про Івана Федорова)
- «Тарас із Вербівки» (про дитинство Шевченка)
- «Лісові казки», «Куди тікають ріки», «Маленький джмелик»

Оксана Іваненко «МАЛЕНЬКИЙ ДЖМЕЛИК»

Жанр. Казка-оповідання (природнича, пізнавальна, виховна)

Тема. Розповідь про маленького джмелика, який пізнає світ, вчиться працювати, долає труднощі та розуміє свою роль у природі.

Ідея. Прославлення праці, доброти, наполегливості; утвердження думки, що навіть найменший має велике значення, якщо робить добро і виконує свою справу.

Основна думка

Кожна істота на світі важлива, коли працює з любов'ю і користю для інших.

Сюжет

- *Початок*: народжується маленький джмелик, знайомиться з довколишнім світом.
- *Розвиток дії*: спостерігає за працею інших комах, хоче теж приносити користь.
- *Кульмінація*: долає страх і труднощі, сам збирає нектар.
- *Розв'язка*: джмелик розуміє, що щастя – у праці й дружбі.

Візуальна модель

«Маленький джмелик – працюючий і добрий герой»

Форма узагальнення: асоціативна таблиця / коло доброти

- Центральний образ: Джмелик (у центрі кола)
- Навколо – символи:
 - квітка (джерело життя),
 - сонце (енергія),
 - бджілка (праця),
 - вітер (випробування)

- Ключові слова на променях кола: доброта – праця – наполегливість – пізнання – природа
Таку схему учні можуть створити самостійно на аркуші чи контурній карті-діаграмі:

Художні особливості казки:

- персоніфікація (олюднення комах);
- яскраві епітети, порівняння;
- проста, поетична мова;
- добрий гумор і теплий тон.

Виховне значення:

Казка вчить:

- любові до праці,
- спостережливості,
- дбайливого ставлення до природи,
- поваги до кожного, навіть маленького, живого створіння.

УЗАГАЛЬНЮВАЛЬНА ТАБЛИЦЯ

Назва твору	«Маленький джмелик»
Припущення (очікування, прогноз)	Розповідь про маленьку комаху яка шукає своє місце у світі, можливо, навчається праці або дружбі
Тип оповідання	Казка-оповідання (художній, пізнавально-виховний твір з елементами персоніфікації
Точка зору А (авторська)	Автор спостерігає за природою очима доброзичливого оповідача, який бачить красу й гармонію у світі комах.
Логічна група: реальна чи вигадана)	Вигадана, але з опорою на реальні явища природи.
Реальне/вигадане:	Джмелики існують у природі (реально), але їхня здатність говорити, міркувати, вчитися – вигадане
Слова у прямому значенні	Джмелик, квітка, сонце, нектар, поле. літо
Слова у переносному значенні	«Сонце посміхалося», «Вітер шепотів», «Квіти кивали голівками»
Уособлення (персоніфікація)	Джмелик думає, говорить, відчуває, як людина
Художні засоби	Епітети, порівняння, діалоги, персоніфікація, теплий тон розповіді

Головна думка (ідея)	Кожен, навіть найменший, має значення, якщо приносить користь світу.
Виховне значення	Учитись працювати, бути добрим, наполегливим.

Творення власного тексту (за мотивами НТ): «Створи оповідання про іншу маленьку істоту (сонечко, мурашку чи краплинку роси тощо), яка відкриває свій світ і вчиться робити добро».

МАЛЕНЬКА МУРАШКА

Маленька мурашка в траві проживає,
 Свій світ відкриває, стежинки шукає.
 Знайшла вона крихту – та радість яка!
 Допомогу іншим несе мурашкам.
 Маленька істота, та серце велике –
 Добро починається з кроку маленького.

МІНІЛЮСТРАЦІЇ ТА АПЛІКАЦІЯ УЧНІВ «МІЙ ДЖМЕЛИК У КВІТКОВОМУ САДУ»

Тема інтегрованого дня
«Добро живе у праці»

Дзінь-дзін, дзень-дзень! – це дзвіночок запрошує до себе джмелика.
– Який барвистий луг! Тут так багато квітів! – радів джмелик.
Бачить джмелик: ліловий дзвіночок хитає голівкою та кличе його.

– Я буду з вами дружити, – сказав він дзвіночку.

– Дзінь-дзін, дзень-дзень, і я радий із тобою дружити, джмелику, – зазеленчав дзвіночок.

А: Навіть найменший має своє велике значення!
ЛГ: – Я зрозумів, що праця робить світ кращим!

О **А** **Я**

ЛГ

Вичитуємо вислови

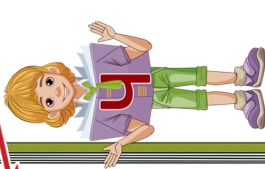
ЛГ

Виявляємо реальне та вигадане

Читаємо в особах

Видозмінюємо казку: створення власного образу джмелика, короткої історії чи малюнку

ЧИТАЄ
ВИСЛОВІЮЄ

СКЛАДАЄ

СКЛАДАЄ

ПИШЕ

ОЦІНЮЄ

ОЦІНЮЄ

*Ткаченко Олена Костянтинівна,
учитель початкових класів
Миколаївської гімназії № 36
Миколаївської міської ради*

I. ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА ЗА ЛІТЕРАТУРНОЮ ТЕМОЮ

*(із використанням візуального посібника
Василя Шуляра)*

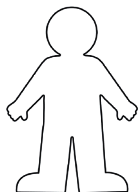
1. Назва літературної теми для 4 кл. (ЛТ)

Народна притча «Сила слова» («Українська мова та читання» підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) (Частина 1 – Вашуленко М. С., Васильківська Н. А., Дубовик С. Г.; Частина 2 – Вашуленко О. В.), 2021, в-во «Освіта», с. 42-43.

2. Цільові завдання до ЛТ (ЦЗ_р^н ЛТ)

- 1) Виразно прочитати** притчу (вчитель).
- 2) Визначити** оповідача й літературних героїв.
- 3) Виокремити** значущість притчі для кожної людини в сенсі розуміння сили слова.
- 4) З'ясувати**, чому потрібно вірити у свої сили.
- 5) Попрацювати** над розширенням словникового запасу (підібрати синоніми до слова «вежа».
- 6) Сконструювати**

Вправа «Бінго»: складіть аркуш паперу вертикально і способом відривання зробіть фігурку людини. «Бінго» – це силует людини. Запишіть на різних частинах фігурки риси, що належать жабеняткові (сміливість, впевненість, наполегливість, працелюбність, відважність, оптимізм).

7) Створити свою притчу з такою самою головною думкою.

3. Літературна компетентність

Літературознавча – читання з розумінням, виділення основних подій.

Аксіологічна – оцінювати вчинки героїв з погляду загальнолюдських цінностей, здатність розуміти важливість сили думки й слова.

4. Наскрізнi вміння

Виявляти проблему, аналізувати інформацію, робити висновки, ставити запитання.

5. Читацькі вміння

Володіти різними видами читання і відтворення змісту твору.

6. Ціннісне ставлення

Виявляти готовність продукувати нові ідеї, розгортаючи сюжетні лінії у творчо-мовленнєвій читацькій діяльності.

7. Ціннісно-етична норма (ЦЕН)

Сила слова (віра в себе).

8. Освітні ситуації до ЦЗ₉ ЛТ (ОС₁ до ЦЗ₉¹ ЛТ)

СЮЖЕТНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗАНЯТТЯ:

- 1) читання притчі вчителем, звертаючи увагу на інтонацію, темп мовлення, щоб передати емоції героїв;
- 2) висунення гіпотез для заохочення та розвитку в учнів навичок фантазування;

- 3) визначення типів оповідача і ліричних героїв;
- 4) з'ясування причинно-наслідкових зв'язків;
- 5) читання в особах (театралізація);
- 6) робота над збагаченням словника;
- 7) конструювання у вигляді малюнків чи аплікацій образів головних персонажів притчі;
- 8) читання притчі частинами;
- 9) створення учнями власної притчі з такою самою головною думкою.

II. СЮЖЕТНО-ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ ДІАЛОГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ-ЛІТЕРАТОРА Й УЧНІВ-ЧИТАЧІВ

1. Читаємо притчу і виявляємо тип «оповідача» й «ліричного героя (ЛГ)»

ЦЗ₉¹⁻³ – ОС_{1,3} (цільове завдання –1-3, у відповіднене до освітньої ситуації – 1-3).

***Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД):** голосне читання притчі вчителем, виявлення типу оповідача та ліричного героя, перекладування учнями – читачами, з'ясування значення слів.*

Завдання і запитання:

- 1) Прочитайте назву притчі. Висловіть припущення про її зміст.
- 2) Прослухайте притчу. Чи справдились ваші припущення?
- 3) Дайте відповіді на запитання:
 - Для чого жабенята організували змагання?
 - Як далі розгортатимуться події?

***Методична ремарка 1:** на даному етапі важливо поставити запитання для розвитку уяви й передбачення подальшого розгортання сюжету. Ці запитання допоможуть дітям глибше зрозуміти притчу та розвивати навички критичного мислення і фантазії.*

4) Виявлення типу оповідача і ліричного героя.

Притча є яскравим прикладом народної творчості. Оповідачем виступає третя особа. Це усезнавець-оповідач, який не є частиною притчі, розповідає відсторонено, описуючи дії та емоції персонажів. Це характерно для народних притч. Ліричними героями є жабенята. Вони є центральними персонажами, чия доля, емоції викликають у читача хвилювання.

5) Виокремити значущість притчі для кожної людини в сенсі розуміння сили слова.

6) Робота над змістом

- Як ви думаєте, чому жабенята почали падати?
- Звідки в жабеняти-переможця взяли сили, щоб не впасти? (Глухе жабеня не чуло негативних висловів глядачів).
- Чи очікували ви таку кінцівку притчі?
- Чи могла б кінцівка притчі бути іншою? Якою саме?
- Яка головна думка притчі? Чи погоджуєтесь ви з нею?

7) Попрацювати над розширенням словникового запасу (підібрати синоніми до слова «вежа») і обговорити, у яких ситуаціях кожне зі слів можна використати (це зробить вивчення слів інтерактивним і захопливим).

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД)

- 8) Сконструювати у вигляді малюнків чи аплікацій образи головних персонажів притчі. Персонаж може бути доповнений короткими характеристиками.
- 9) Читання притчі учнями.
- 10) Продовжіть думку: «Шлях подолає лише той, хто йде вперед».

Методична ремарка 2: притча корисна тим, що закликає вірити у свої сили, не слухати людей, які намагаються сіяти сумніви та не вірять в успіх.

2. З'ясовуємо факти, художні засоби, виявляємо «реальне / вигадане», «пряме / переносне значення слова», уособлення, позначаємо символи: ЛГ⁰

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): робота з притчею, вибіркове вчитування висловів.

Запитання і завдання:

- 1) Перечитайте притчу.
- 2) Створення словника слів.
- 3) Малювання образів за допомогою слів.

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): читання в особах діалогу; виокремлених образних висловів.

Методична ремарка 3: Діти створюють словник, де збирають усі цікаві слова та вирази з притчі. Потім визначають, до якого художнього засобу належить кожне слово.

Постійно заохочуємо дітей до експериментів зі словами, до продукування нестандартних відповідей.

3. Творимо власний текст із використанням узагальнювальної таблиці, робимо ціннісно-етичний вибір

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): створення власної притчі.

Методична ремарка 4: Пропонуємо учням скласти притчу, схожу на прочитану за головною думкою.

ІІІ. ТЕКСТИ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

СЛОВНИК

Вежа – це висока вузька споруда, яка може бути як окремою будівлею, так і частиною фортеці, палацу чи іншої споруди, а також може використовуватися для спостереження або передачі сигналів.

СИЛА СЛОВА

(Народна притча)

Жили-були маленькі жабенята. Якось організували вони змагання. Їхньою метою було вибратися на вершину вежі. Зібралось багато глядачів, які хотіли подивитися на ці змагання і посміятися над їхніми учасниками...

Змагання розпочалися...

Ніхто з глядачів не вірив, що жабенята зможуть видертися на вершину вежі. Зусібіч лунало:

– Це дуже складно!

– Вони ніколи не досягнуть цієї вершини!
– Жодних шансів!
– Вежа для них зависока! Маленькі жабенята почали падати. Одне за одним.

Деякі намагалися підстрибнути все вище і вище. А натовп усе одно кричав:

– Дуже важко!!!
– Жоден не зможе цього зробити!

Ще більше жабенят падало з висоти на землю.

Тільки одне підійматися все вище і вище. І, доклавши великих зусиль, воно, одне-єдине, дісталось таки на вершину! І перемогло!

Усім цікаво було дізнатися, як йому це вдалося. Де в нього знайшлися сили не впасти з висоти?

Але жабеня-переможець виявилось глухим...

Воно не чуло, що глядачі не вірили в його сили!

Ніколи не слухай людей, які намагаються посіяти сумніви у твоїй душі й не вірять у твоїй успіх! Вони забирають у тебе віру у власні сили!

Не забувай про силу думки і слова! Думай лише про хороше!

Завжди вір у себе й у свої сили! Ти можеш!

Народна притча «СИЛА СЛОВА»

Визначаємо оповідача
й ліричних героїв казки

СКЛАДАЄ
ПИШЕ

...Змагання розпочалися...
Ніхто з глядачів не вірив, що
жабенята зможуть видертися
на вершину вежі...

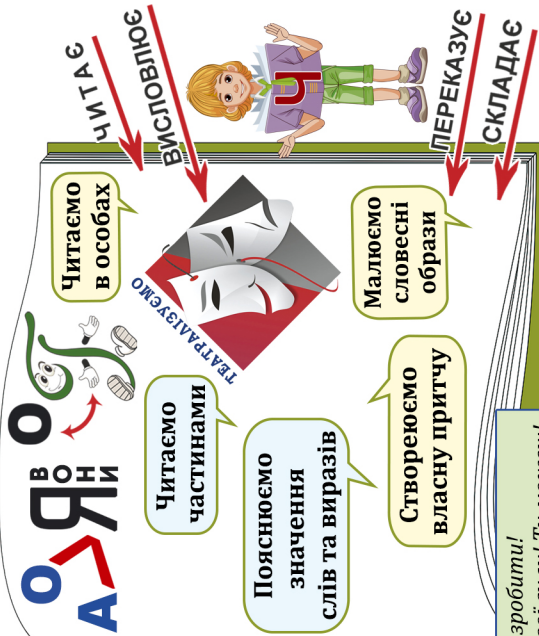
Але жабеня-переможець вия-
вилось глухим... Воно не чуло,
що глядачі не вірили в його
сили!

Ніколи не слухай людей, які
намагаються посіяти сумніви у
твій душі й не вірять у твій
успіх!

ПЕРЕДАЄ
ОЦІНЮЄ

ЛГ: – Жоден не зможе цього зробити!
А: – Завжди вір у себе й у свої сили! Ти можеш!

ОЦІНЮЄ

*Случак Анастасія Миколаївна,
учитель початкових класів
Миколаївської гімназії № 36
Миколаївської міської ради*

I. ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА ЗА ЛІТЕРАТУРНОЮ ТЕМОЮ

*(із використанням візуального посібника
Василя Шуляра)*

1. Назва літературної теми для 1-2 кл. (ЛТ)

Анатолій Григорук «Довгожданий лист»
(«Українська мова та читання», підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти. Большакова І.О.; Пристінська М.С., 2019, в-во «Ранок», с. 10–11).

2. Цільові завдання до ЛТ (ЦЗ, ⁿ ЛТ)

- 1) Виразно прочитати** оповідання.
- 2) Визначити** оповідача та ліричного героя.
- 3) Виокремити** зміст назви твору.
- 4) З'ясувати**, як приємні слова та добрі вчинки, спрямовані до іншої людини, на неї впливають; чи насправді «сонечко світить веселіше», коли ти чуєш приємні слова у свою адресу.
- 5) Попрацювати** над висловом «і сонечко за-світить веселіше»; опрацювати поняття «фразеологізм».
- 6) Сконструювати** власний текст.
- 7) Створити** продовження оповідання.

3. Літературна компетентність

Аксіологічна – визначити користь та значущість вживання ввічливих слів та доброго відношення до інших як для того, хто отримує, так і для того, хто робить.

4. Наскрізнi вміння

Виявляти проблеми, висувати припущення, практично їх перевіряти та обґрунтовувати.

5. Читацькi вміння

Володіти різними видами читання і відтворення змісту художнього твору (ХТ).

6. Ціннісне ставлення

Виявляти готовність продукувати нові ідеї, розгортаючи сюжетні лінії у творчо-мовленнєвій читацькій діяльності.

7. Ціннісно-етична норма (ЦЕН)

Довгожданий лист (очікування)

8. Освітні ситуації до ЦЗ₀ ЛТ (ОС₁ до ЦЗ₀¹ ЛТ)

СЮЖЕТНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗАНЯТТЯ:

- 1) читання оповідання вчителем;
- 2) висунення припущення до назви оповідання учнями;
- 3) визначення настрою та типу ліричного героя;
- 4) з'ясування впливу ввічливих слів на життя людини;
- 5) читання оповідання учнями в особах, передавання настрою;
- 6) робота з фразеологізмами;
- 7) конструювання продовження оповідання з наступним виразним читанням;
- 8) читання в особах;
- 9) творення / видозмінювання продовження оповідання.

II. СЮЖЕТНО-ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ ДІАЛОГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ-ЛІТЕРАТОРА Й УЧНІВ-ЧИТАЧІВ

1. Читаємо оповідання і виявляємо тип «оповідача» й «ліричного героя (ЛГ)»

ЦЗ_о¹⁻³ – ОС₁₋₃ (цільове завдання – 1-3, відповіднене до освітньої ситуації – 1-3).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): голосне читання вчителем; виявлення припущення за назвою оповідання; мовчазне перечитування учнями-читачами; читання в особах та виявлення типу оповідача та ліричного героя (ЛГ).

Завдання і запитання:

- 1) Прочитайте назву оповідання.
- 2) Про що, на вашу думку, йтиметься в цьому оповіданні?
- 3) Чи знаєте ви автора цього оповідання?

***Методична ремарка 1:** на даному етапі важливо знати початкові знання учнів про автора. Якщо вони вже знайомі з ним, то можна попросити пригадати деякі факти з біографії автора.*

- 4) Прочитайте оповідання. Чи виправдалися ваші сподівання, про що йшла мова у творі?
- 5) Хто є ліричним героєм у творі?
- 6) Чи зустрічали у своєму житті вираз «і сонечко засвітить веселіше»? Якщо так, то розкажіть.
- 7) Заповнення узагальнювальної таблиці в парі / колективно (на дошці).

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): твердження «і сонечко йому засвітить веселіше»; узагальнювальна таблиця (які ще є схожі по змісту фразеологізми).

Фразеологізм	Значення
Аж вага з грудей спала.	Стало спокійніше, легше і т.д.
Аж душа радіє.	Хто-небудь дуже задоволений чимось, відчуває радість, насолоду, втіху від чогось.
Посвітлішало на душі (на серці)	Стало комусь приємно, спокійно, легше.

Методична ремарка 2: важливо привчати учнів працювати з узагальнювальними таблицями; вміти знаходити різні джерела та опрацьовувати їх; шукати пояснення про незрозумілі речі.

- 8) Прочитайте оповідання в особах. Чи змінилося ваше враження?
- 9) Хто оповів читачам про цю історію? (А-автор). А хто є ліричним героєм оповідання? (ЛГ – Павлусь).
- 10) Продовжіть думку: Коли отримуєш довгоочікуваного листа – то...

Методична ремарка 3: на розгорнутій «книзі» розміщуємо символ «автора». З'ясуємо, для кого автор написав твір: розміщуємо символ «учня-читача». Виявляємо роль

читача і позначаємо символом-стрілкою: **А** – «пише» або «складає», завдання читача – **Ч** – символ «читає». У будь-якому творі є герої, персонажі, дійові особи. В оповіданні героєм, як правило, є **ЛРИЧНИЙ** герой. В оповіданні «Довгожданий лист» ЛГ є хлопчик Павлусь.

2. З'ясовуємо факти, художні засоби, виявляємо «реальне / вигадане», «пряме / переносне значення слова», уособлення, позначаємо символи: ЛГ⁰

ЦЗ₀⁴⁻⁶ – ОС₄₋₆ (цільове завдання – 4-5, відповіднене до освітньої ситуації – 4-6).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): робота з оповіданням; повторне перечитування учнями; з'ясування «настрою» із візуалізацією шляхом символічного позначення; виразне читання учнями: в особах, цілісне читання.

Запитання і завдання:

- 1) Перечитайте перші три абзаци твору. Чи можемо ми описати ЛГ за цими рядками? (Так. Павлусь був відповідальним, бо вибігав за ворота, аби не прогавити поштаря; нетерплячий, бо не міг дочекатися відповіді поштаря; гарний син, бо дуже сумував за татом, писав йому та сам чекав від нього листи; чуйний, бо листи йому пахли татом.)
- 2) Виокреміть порівняння, яке описує ставлення ЛГ до тата. (Листи пахли навіть самим татом.)
- 3) Перечитайте 4-8 абзаци. Чи схожі між собою ЛГ та поштар? Чи є у них обох причина для суму? (Так, адже поштар взагалі не отримує листи, бо

рідних у нього немає, а ЛГ уже давно не отримує листи від тата, через що дуже сумує. Обидва перебувають у пригніченому стані.)

- 4) Перечитайте останні два абзаци. Чи змінилося щось у поведінці ЛГ? (Так, змінилось. Попри свій пригнічений стан, що не отримує листи від тата, вирішив щось зробити приємне для поштаря, тим більше він його образив своїми словами. Всупереч своєму болю, він подумав про іншу людину та її самопочуття).

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): читання повністю; читання в особах; виокремлені образні вирази та художні засоби; пояснення виявлених значень понять / слів / термінів; вичитування слів A^0 ; виявлення ставлень A^0 – ЛГ – УЧ.

Методична ремарка 4: під час побудови системи видів читацької діяльності ми намагалися зорієнтувати вчителя на можливі варіанти відповідей. Треба зважати, що багаторазові повторення та активності (дії) також сприятимуть цьому і допомагатимуть формувати літературно компетентних учнів-читачів.

3. Творимо власний текст із використанням узагальнювальної таблиці, робимо ціннісно-етичний вибір

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): читання незакінчених рядків, підбір конструкцій, які будуть доповнювати; конструювання іншої життєвої ситуації.

ІІІ. ТЕКСТИ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

ДОВГОЖДАНІЙ ЛИСТ

Анатолій Григорук

Щодня по обіді Павлусь вибігав за ворота, щоб не прогавити поштаря діда Нестора. Забачивши його, Павлусь ще здалека гукав:

– Здрастуйте! А мені лист є?

Дід Нестор неквапом прилаштовував на носі старі, зв'язані ниточкою окуляри. А тоді лівою рукою, бо праву йому ще у війну побило, починав перебирати пошту. Довгенько перебирав. А сам поверх окулярів лукаво поглядав на Павлуся.

– Тимошик я! – нетерпеливо нагадував Павлусь. – Хіба ви забули?

– Тимошикові цього разу є, – нарешті казав поштар і, бувало, простягав зразу аж два конверти.

Павлусь хапав їх. Роздивлявся марки. Ще й нюхав. І пахли йому ті листи далекою заморською країною. Навіть самим татом пахли.

Тата вже давненько як дома нема. Він поїхав на заробітки. Павлусь за ним дуже сучає. І як одержить листа, то вже так радіє, що аж підстрибує. Спершу тато часто писав. А це щось від нього – ані вісточки. Дарма Павлусь вибігає за ворота стрічати поштаря. Дід Нестор тільки рукою махне. «Потерпи ще трохи, пишуть тобі», – скаже підбадьорливо. І йде далі.

Павлусь терпів і день, і два, і п'ять. А тоді не втримався, дорікнув дідові:

– Собі ви, мабуть, щодня листи одержуєте. А мені – то й нема.

Дід Нестор вмить посмутнів і ледве чутно сказав:

– Якби ж то, сину, я їх одержував! Мені б і сонечко світило веселіше...

У війну дід партизаном був. А фашисти всю рідню його знищили...

Ніхто дідові тепер листи не пише. І дід їх не пише. Бо писати нікому.

Нічого цього Павлусь не знав. То вже мама йому розповіла...

І взяв Павлусь чистий аркуш, узяв фарби. І намалював голубе, без жодної хмаринки, небо. На небі – жарке сонце. А під сонцем – діда Нестора, з поштарською сумкою при боці, у перев'язаних ниточкою окулярах.

Поклав Павлусь малюнок у конверт, заклеїв його і вкинув у поштову скриньку, що висіла на березовому стовпці біля пошти.

Павлусь біг додому й уявляв, як завтра рано дід Нестор відімкне скриньку, як одержить листа – і сонечко йому засвітить веселіше...

Можливий варіант продовження оповідання

Наступного ранку дід Нестор відімкнув скриньку, аби вкотре перевірити пошту. Він це завжди роби автоматично, не чекаючи нічого. Руки все робили за нього. І коли він вже збирався закрити скриньку, адже листа не було кому йому надсилати, він випадково побачив край білого паперу. Від здивування аж заціпенів.

– Дивно! Хто це міг мені написати листа? – подумав поштар.

Діставши конверт та відкривши, він побачив малюнок. Усе таке яскраве на нім було. Там на-

віть він побачив самого себе. Не довго думав дід Нестор, хто б це міг бути. В думках одразу промайнув Павлусь.

– Ох і Павлусь! – сказав дід і звів до неба свої очі. Сонечко тільки-тільки прокидалося, але воно світило уже якимось по-особливому, веселіше...

Методична ремарка. Учням пропонуємо розглянути символ «Розгорнутої книги». Вони висловлюють припущення, що це може бути зошит, журнал, щоденник, записник, підручник, книга. Учитель відбирає найбільш прийнятну назву: книга або підручник. З'ясуємо, що в книзі / підручнику вміщено твори. Будь-який **ХТ** має автора. Після цього біля символу «розгорнутої книги» з'являється символ «**А** – автор, письменник».

Наступний крок: окреслюємо завдання **А** (автора) і розміщуємо стрілочки-символи: «пише», «складає», «висловлює» (свою думку, ставлення, дає оцінку, точку зору – символ «око»). Для кого **А** пише: для учнів-читачів. Завданням учнів **є**: навчитися «читає», «висловлює», «оцінює» і т.д.

Праворуч з'являється символ **Ч** (учня-читача), а поруч різні стрілки-символи, що позначають роль і завдання учнів-читачів.

У кожному **ХТ** (художньому творі) є герої, персонажі, дійові особи. В оповідання (Довгожданий лист) – **ЛГ** (ліричний герой) – на книзі вміщуємо відповідний символ. Про події в **ХТ**, почуття передають оповідачі **О**. Ним може бути сам **А**, **ЛГ**. Оповідати вони можуть від свого імені – **Я**. Є й інші типи оповідачів, але про них поговоримо згодом.

Розміщуємо скопійований текст **ХТ**. До нього підбираємо символи, позначки, елементи із

Посібника. Таким чином Ви продемонструєте доречно вибраний набір символів. Цей набір має узгоджуватися із цільовими завданнями (ЦЗ_д), освітніми ситуаціями (ОС₁) та видами читацької діяльності (ВДЧД). У такий спосіб усе між собою буде відповіднюватися з урахуванням проміжних результатів читацької співпраці учнів-читачів із художнім твором (ПР ДЧД).

УВАГА: символи з'являються почергово і їх не повинно бути багато. Основне – робота із ХТ – твороцентризм. Символи можуть демонструватися почергово; на «сторінці» книги можуть залишитися лише ті символи-поняття, які будуть відпрацьовуватися вперше.

Анатолій Григорук «ДОВГОЖДАННИЙ ЛИСТ»

**Виявляємо
оповідача**

А

А

Дарма Павлусь вибігає за ворота
стрічати поштаря. Дід Нестор
тільки рукою махне. «Потерпи ще
трохи, пишуть тобі», – скаже підба-
дьорливо. І йде далі.

Павлусь терпів і день, і два, і п'ять.
А тоді не втримався, дорікнув
дідові:

– Собі ви, мабуть, щодня листи
одержуєте. А мені – то й нема.

Дід Нестор вмигь посмутнів і
ледве чутно сказав:

– Якби ж то, сину, я їх одержував!
Мені б і сонечко світило веселіше...
Мама розповіла хлопчику, що всі
рідні у дідуся давно загинули...

А: Павлусь біг додому й уявляв, як завтра рано дід Нестор відімкне
скриньку, як одержить листа – і сонечко йому засвітить веселіше...
ЛГ: Зробив приємну несподіванку для чужої людини, аби підтримати.

А **О** **Я**

**Читаємо
частини тексту
з передбаченням**

**Визначаємо
настрій та тип
ліричного героя**

**Пояснюємо значення
слів та виразів**

**Читаємо
в особах**

ТРАГІДИЧНО

**Конструюємо
продовження
оповідання**

ЧИТАЄ

ВИСЛОВЛЮЄ

ПЕРЕКАЗУЄ

СКЛАДАЄ

ОЦІНЮЄ

Фокіна Наталя Василівна,
учитель початкових класів
Рибаківського ліцею
Коблівської сільської ради
Миколаївського району

I. ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА ЗА ЛІТЕРАТУРНОЮ ТЕМОЮ

(із використанням візуального посібника
Василя Шуляра)

1. Назва літературної теми для 1-2 кл. (ЛТ)

Всеволод Нестайко «Одиниця з обманом»
(уривок). («Українська мова та читання» підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Большакова І., Пристінська М.

2. Цільові завдання до ЛТ (ЦЗ,^о ЛТ)

- 1) **Виразно прочитати** уривок з повісті (вчитель).
- 2) **Визначити** головних героїв.
- 3) **Виокремити** назву твору, висловити припущення щодо його змісту.
- 4) **З'ясувати** значення слів «повість», «оповідання», «факт», «фейк».
- 5) **Попрацювати** над прямим і переносним значенням у висловах: «об мене можна ноги витирати», «шпінгалет», «згорів би к свиням».
- 6) **Сконструювати** власний діалог між головними героями тексту, з наступним виразним читанням.
- 7) **Створити** свою історію з однокласниками (ситуацію вибору).

3. Літературна компетентність

Аксіологічна – здатність і готовність учнів використовувати знання, уміння, навички й досвід, а саме: як порозумітися головним героям.

4. Наскрізнi вміння

Читання з розумінням, уміння висловлювати свою думку усно і письмово, критично і системно мислити, логічно обґрунтувати свою позицію і керувати емоціями, оцінювати ризики й приймати рішення, розв'язувати проблеми.

5. Читацькі вміння

Читати вголос без виділення окремих слів та вмiти формувати загальне уявлення про зміст тексту.

6. Ціннісне ставлення

Моральні якості людини.

7. Ціннісно-етична норма (ЦЕН)

Правда.

8. Освітні ситуації до ЦЗ₀ ЛТ (ОС₁ до ЦЗ₀¹ ЛТ)

СЮЖЕТНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗАНЯТТЯ:

- 1) читання уривка з повісті вчителем;
- 2) висунення учнями версій назви тексту;
- 3) читання тексту учнями;
- 4) визначення теми й головної думки твору;
- 5) з'ясування проблем головних героїв та їх характеристики;
- 6) робота над прямим і переносним значенням у висловах: «об мене можна ноги витирати», «шпінгалет», «згорів би к свиням»;

- 7) конструювання в парах власного діалогу;
- 8) читання тексту в особах;
- 9) творення власної історії (у своєму класі, зі своїми друзями).

II. СЮЖЕТНО-ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ ДІАЛОГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ-ЛІТЕРАТОРА Й УЧНІВ-ЧИТАЧІВ

1. Читаємо повість і виявляємо тип «оповідача» й «ліричного героя (ЛГ)»

ЦЗ₀¹⁻³ – ОС₁₋₃ (цільове завдання –1-3, у відповідненні до освітньої ситуації – 1-3).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): голосне читання, обговорення прочитаного, висловлення своїх думок та поглядів, обмін ідеями; розігрування ролей: відтворення подій та персонажів для кращого розуміння тексту, аналіз тексту.

Завдання і запитання:

- 1) Чи бували у вашому житті моменти, коли ви розповідали про себе те, чого не було насправді? Чому ви це робили? Що з цього вийшло?
- 2) Прочитайте назву твору. Як ви розумієте слово «обман»? З'ясуйте, хто автор цього твору? Які твори Всеволода Нестайка ви читали? (автор – А)

***Методична ремарка 1:** на даному етапі важливо згадати твори Всеволода Нестайка, переглянути презентацію з його біографією, можливо, якісь цікаві факти з його життя.*

- 3) Перечитайте текст. Хто є головними героями тексту?
- 4) Які почуття викликали у вас розповіді хлопців? Чому вони вихвалялися один перед одним? (ГГ)
- 5) Поясніть значення слів «факт», «фейк», «думка». Наведіть приклади з тексту.
- 6) Попрацюйте в парах і складіть список «подвигів» хлопців.

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): твердження «факт», «фейк», «повість», «оповідання»; узагальнювальна таблиця повість – оповідання; виявлені символи читацької діяльності («оповідач», «ліричний герой»); аналізує, висловлює й обґрунтовує власне ставлення до прочитаного.

***Методична ремарка 2:** важливо привчати учнів до самостійності та автономності у процесі виконання завдань, дозволяти спиратися на вироблені правила та втручатися у разі потреби. Стандартне читання, переказ історії, щоб переконатися, що учні уважно читали й опрацьовували текст, попросити переказати прочитане сусіду по парті.*

- 7) Хто оповів читачам про Спасокукоцького та Кукуєвицького? (А – автор). Хто є ліричним героєм повісті? (ЛГ = А)
- 8) Твори В. Нестайка сповнені щирості й мудрості, вони про важливе в усі часи – дружбу, любов, справедливість, чесність і добро.

***Методична ремарка 3:** на розгорнутій «книзі» розміщуємо символ «автора». З'ясо-*

вуємо, для кого автор написав вірш: розміщуємо символ «учня-читача». Виявляємо роль читача і позначаємо символом-стрілкою: **А** – «пише» або «складає», завдання читача – **Ч** – символ «читає, оцінює». У будь-якому творі є герої, персонажі, дійові особи.

2) З'ясовуємо факти, художні засоби, виявляємо «реальне / вигадане», «пряме / переносне значення слова», уособлення, позначаємо символи: ЛГ^о

ЦЗ_о⁴⁻⁶ – ОС₄₋₆ (цільове завдання – 4-5, увідповіднене до освітньої ситуації – 4-6).

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД): робота з повістю; визначення теми й головної думки твору; вибіркове вичитування висловів; повторне перечитування учнями; з'ясування фактів і фейків; значення висловів: «об мене можна ноги витирати», «шпінгалет», «згорів би к свиням»; виявлення «ліричного героя» «оповідача» (колективно), символічне позначення.

Запитання і завдання:

- 1) До якого літературного жанру належить твір «Одиниця з обманом»?
- 2) Хто автор повісті «Одиниця з обманом»?
- 3) Чому хлопці вихвалялися один перед одним?
- 4) Яка проблема порушується в тексті? Як її вирішити?
- 5) Яка тема твору? Яка головна думка?
- 6) Яке ставлення автора до героїв твору? Доведіть це висловами з твору.

- 7) Складемо список «подвигів» хлопчаків, використовуючи ключові слова.
- 8) Які почуття викликали в тебе «подвиги» хлопців?
- 9) Щоб ти порадив хлопцям?

Проміжний продукт читацької діяльності (ПР ЧД): читання за абзацами; виокремлені образні вислови; художні засоби; трактування виявлених значень понять / слів / термінів; вичитування слів А⁰; виявлення ставлень А⁰ – ЛГ – УЧ.

3. Творимо власний текст із використанням узагальнювальної таблиці, робимо ціннісно-етичний вибір

Види діалогової читацької діяльності (ВДЧД):

- виразне читання тексту, читання «ланцюжком», читання слів у «пірамідах», читання «буксир», «хвиля», вибіркоче читання;
- складаємо поради для головних героїв

Наприклад:

- 1) хлопцям треба перестати казати неправду, тому, що правда завжди перемагає, а різні неправдиві речі викриються;
 - 2) ніколи не можна брехати, тому що потім тобі просто не повірять;
 - 3) не важливо якого ти зросту: високий чи низький, малий чи великий, головне – що в тебе в душі;
- інсценізація (діти розподіляють між собою діалог хлопців, який найбільше сподобався, й інсценізують, використовуючи різні мовні інтонації):

Кукуєвицький:

– А я... якось узимку пішов на Дніпро подивитися на підлідний лов. Лід був тільки попід берегом, а далі вода. І шмат крижини, де я стояв, одірвався і поплив. Усі кричать. А я не злякався. Тільки кричу: «Агов! Швидше рятуйте, бо мені в гастроном по сметану треба!» І по мене послали катер, і виловили мене уже під Києвом, біля Жукового острова. Але сметану я таки встиг купити.

Спасокукоцький:

– А мене... а я... а мені справжню пожежу гасити довелося. О! На дачі. Загорілася солома біля корівника. Але я не розгубився, схопив відро з помями й... Якби не я, згорів би к свиням і корівник, і хата, і все на світі...

- лист героям повісті

Наприклад (1)

Привіт хлопці!

Прочитав про ваші «подвиги». Які ж ви класні, що нічого не боїтесь. І на крижині катаєтесь, і пожежу гасите, і розбійників не злякались. Я, мабуть, так би не зміг. Але я теж зі своїм другом Сергійком багато чого вмію. Одного разу я на спір з'їв аж два торти, цілими й запив дволітровою пляшкою кока-коли. Ото було весело, та ще й смачно. Правда, ввечері мама змушена була викликати швидку допомогу, бо мене нудило і болів живіт, а в лікарні мені промивали шлунок. Але запам'ятали ми з Сергійком це надовго, особливо я.

Наприклад (2)

Привіт Лесику і Стасику!

Пише вам Наталочка, учениця 3 класу. Прочитала про ваші «подвиги», ну хіба ж так можна, хлопці? А якби з вами щось трапилося? Хіба ваша вчителька не розповідала вам про правила поведінки біля річки? Це ж велика небезпека! А ви подумали про своїх батьків? Адже вони переживають за вас. Тому моя вам порада: дорослішайте і ставайте відповідальними за свої вчинки хлопчиками.

- Закінчи текст по-іншому

І от вони тихенько сидять за партами й пишуть контрольну. Це не звичайна контрольна. Це – твір. На вільну тему – «Ким я хочу бути». Начебто й стара тема, але для кожного в його особистій долі вічно нова...

Наприклад:

Спасокукоцький і Кукуєвицький гордо перезирались і, недовго думаючи, одразу впевнено написали одне й те саме: «Буду космонавтом.»

А потім подумали й написали:

– Космонавт, це добре. Але зараз не на часі. Іде війна і треба допомагати хлопцям з ЗСУ. Тому Спасокукоцький вирішив, що стане військовим, який буде керувати батальйоном винищувачів, захищатиме Батьківщину, маму і тата; а Кукуєвицький – що стане президентом країни. Він розв'язуватиме глобальні питання свого народу й армії: країна має жити в мирі, в добрі, в щасті; діти повинні навчатися в школах, а не в сховищах. Вони мають весело проводити час, бути зі своїми друзями і їсти морозиво.

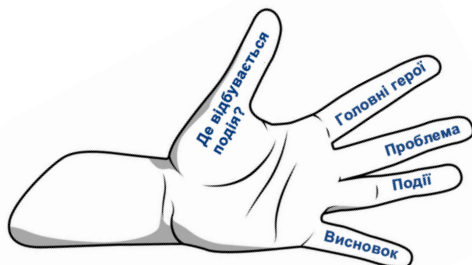
Використання узагальнювальних таблиць

Вислови з тексту	Правда	Вигадка
І я виліз на отаке здоровеннецьке дерево. На самісіньку верхівку. І там було гніздо шуліки. А у гнізді – шуліченята. Дзьобаті такі!.. Але я їх не взяв, нащо вони мені. Щоб іще шуліка око за них виклюнув!		
І шмат крижини, де я стояв, одірвався і поплив. Усі кричать. А я не злякався. Тільки кричу: «Агов! Швидше рятуйте, бо мені в гастроном по сметану треба!»		
Якби не я, згорів би к свиням і корівник, і хата, і все на світі...		
Кукуєвицький, своєю чергою, бився зі скаженим собакою, лазив у каналізаційний люк діставати ключі, загублені сусідською дівчинкою, і під час військового параду катався на міжконтинентальній балістичній ракеті з атомною боеголовкою		

Квест-карта	
Автор повісті	
Імена головних героїв повісті	
Подвиги хлопців	

Хто з героїв говорив правду	
В якому цікавому місці зустрілися хлопці в кінці 1 частини повісті	

Переказ «5 пальців»

III. ТЕКСТИ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

ВСЕВОЛОД НЕСТАЙКО

(біографія письменника)

Всеволод Нестайко народився 30 січня 1930 року, в Бердичеві. Мама майбутнього письменника, Марія Іванівна, була викладачкою російської словесності. За родинною легендою Нестайків, вона народила Всеволода у перерві між читанням Ремарка, а бердичівський акушер, що приймав пологи, привітав маму словами: «Мадам! У вас, здається, з'явився письменник!».

Батько, Зиновій Нестайко, в молодості був січовим стрільцем, вояком Української Галицької армії. В кінці 1920-х переїхав із Західної України (вона була під Польщею) в УРСР. У 1933-му його заарештували – звинуватили у шпигунстві на користь імперіалістичних держав. Батька Всеволод більше не бачив. Мама з сином, рятуючись

від голоду, переїхали до маминої сестри, в Київ. Там же пережили два роки німецької окупації. «У дитинстві в мене не було дитинства», – згадуватиме пізніше письменник. Але ніщо не зламало духу хлопчика – ди-

витися на світ з оптимізмом йому допомагали родинні перекази, адже дідусь по маминій лінії Іван Довганюк та прадід Семен були дотепниками, які знайдуть вихід з будь-якої ситуації.

Творчий шлях Всеволода Нестайка розпочався у дитячому журналі «Барвінок». Там він друкувався разом з Юрієм Яновським, Павлом Тичиною, Наталею Забілою, Оксаною Іваненко, Максимом Рильським. В 1956 році вийшла збірка оповідань Нестайка «Шурка і Шурко», через два роки – «В Країні Сонячних Зайчиків», яка стала однією з найвідоміших у Нестайка. Крім неї, дуже відома трилогія Всеволода Нестайка «Тореадори з Васюківки», повісті «Пригоди Робінзона Кукурузо», «Одиниця з обманом», «П'ятірка з хвостиком», «Загадка старого клоуна», «Чудеса в Гарбузянах» та багато інших.

За 55 років літературної діяльності Всеволод Нестайко написав понад 30 повістей, романів і збірок оповідань, частина яких увійшла до золотого фонду дитячої літератури України. «..коли я став дорослий, захотілося повернутися у дитинство – догратися, досміятися, добешкетувати. Вихід був один – стати дитячим письменником. І, пам'ятаючи своє невеселе дитинство, намагався писати якомога веселіше», – говорив Нестайко.

Всеволод Нестайко – цікаві факти

- Батько Всеволода знав п'ять мов. Рідною мовою в сім'ї Нестайка була російська, але мама віддала Всеволода вчитися в українську школу – «щоб знав мову батька».
- Всеволод мріяв бути капітаном далекого плавання, але через те, що не розрізняв зелений та червоний кольори, мрії не збулися. Письменник згадує:
- «У дитинстві я був худенький і маленький – чи не найменший у першому класі. І хотів якнайшвидше вирости. За порадою однокласника Васі, такого ж, як я, шпінгалета, я прив'язував до однієї ноги важку праску, до другої – цеглину, хапався за верхню планку одвірка і висів, поки вистачало сил, намагаючись витягти своє тіло. А ще той Вася мені сказав, що від дощу все росте. І я довго простоявав під дощем. Мама дивувалася, чого в мене постійний нежить».
- «В Країні Сонячних Зайчиків» Нестайко писав упродовж 40 років – діти спонукали продовжувати історію. Якось на зустрічі з юними читачами до Нестайка звернулася дівчинка – мовляв, в автора всі персонажі – хлопці, а треба ж щось і про дівчат. Невдовзі письменник написав пригодницьку повість «В Країні Місячних Зайчиків» з головною героїнею дівчинкою Нусею.
- У 1979 році Міжнародна рада з дитячої та юнацької літератури включила «Тореадорів з Васюківки» до Особливого Почесного списку Г. К. Андерсена – як один із найвидатніших творів світової літератури для дітей.

- Стрічка за твором Нестайка «Тореадори з Васюківки» в 1968 році отримала гран-прі на міжнародному фестивалі в Мюнхені та головну нагороду в Алегзандрії (Австралія) в 1969-му. Кінофільм «Одиниця з обманом» отримав спеціальну відзнаку кінофестивалю в Габрово (Болгарія) в 1985-му.
- В 1990 році вийшла книга Нестайка «Таємничий голос за спиною», тож письменника вважають основоположником українського дитячого детективу.
- Книги Нестайка перекладено 20 мовами світу – зокрема, англійською, німецькою, французькою, іспанською, російською, арабською, бенгалі, угорською, румунською, болгарською, словацькою.
- Помер Всеволод Нестайко 16 серпня 2014 року та похований у Києві на Байковому кладовищі. На його похорон сотні людей взяли із собою дзеркальця – аби провести улюбленого письменника в останню путь сонячними зайчиками.

СЛОВНИК

Фейк – це подання фактів у спотвореному вигляді або подання свідомо неправдивої інформації.

Факт – поняття, що позначає подію, яка дійсно відбулася.

Повість – літературний прозовий твір середньої форми, довший за оповідання, але коротший за роман, під відповідною назвою поширений у слов'янських мовах та країнах.

Оповідання – невеликий за обсягом прозовий твір, у якому зображувалась одна подія з життя одного, або двох сформованих персонажів.

Всеволод Нестайко «ОДИНИЦЯ З ОБМАНОМ»

Виявляємо оповідача

СКЛАДАЄ

П И Ш Е

А

ЛГ

Коли тобі повних шість років, а тобі од сили дають чогири з половиною, щонайбільше п'ять, – ох як тобі хочеться бути хоч на крапельку щечку, вицим!..

Спасокукоцький скоса позирав на Кукуєвицького і думав: «Здається, він трохи менший за мене... Оно но як на лікті спинається й шию витягає. Зовсім шпінглет. А, мабуть, думає, що я – шпінглет. Думає, що я пігмей і нікчема. Ні! Не допущу, щоб він так думав!»

А: П'ять хвилин тому почався урок. У коридорах порожньо й тихо.

ЛГ: Спасокукоцький і Кукуєвицький гордо перезирнулися і, недогодуючи, одразу впевнено написали одне й те саме: «Буду космонавтом!»

Читаємо в особах

ТЕАТРАЛІЗМО

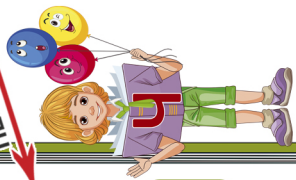
З'ясуємо проблеми головних героїв та їх характеристики

Конструюємо історію з однокласниками

Складаємо листа героям повісті

Пояснюємо значення слів та виразів

ЧИТАЄ
ВИСЛОВЛЮЄ
ПЕРЕКАЗУЄ

СКЛАДАЄ

ОЦІНЮЄ

ВІДЕОЗАПИСИ ФРАГМЕНТІВ УРОКІВ учасників творчої групи педагогів закладів освіти Миколаївської області з використанням посібника «Абетка літературознавства» (автор – Василь Шуляр) на уроках української мови

№ з/п	Назва	Покликання
1.	Народна казка «Кривенька качечка». Корольова Олена, учитель початкових класів Миколаївської гімназії № 36 Миколаївської міської ради	https://drive.google.com/file/d/1kZ99vgED38tG3dj1ohQHy9D7jWjrILyQ/view?usp=sharing
2.	Тамара Коломієць «Снігова казка». Білик Ірина, учитель початкових класів Краснопільського ліцею Березанської селищної ради Миколаївського району	https://drive.google.com/file/d/1shV8SAkdhezilfEBzIk8icRtXjk4_-tF/view?usp=sharing
3.	«Сюжет. Оповідач. Ставлення». Качанова Ірина, учитель Новокостянтинівського ліцею з дошкільним підрозділом Братської селищної ради Вознесенського району	https://drive.google.com/file/d/1B2PNM8OB4Lejr5u6r-Seh2uHZ7WB1lzH/view?usp=sharing
3.	Оксана Іваненко «Малесенький джмелик». Харіоновська Ірина, учитель Миколаївської гімназії № 31 Миколаївської міської ради	https://drive.google.com/file/d/1-YRuo-yozjSuKmdGKHwTKd3Eala-G3vq/view?usp=sharing

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуманістична дидактика В. О. Сухомлинського: Хрестоматія / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, НДІ педагогіки й психології ім. В. О. Сухомлинського; Уклад. і авт. передм. В. І. Лозова. – Х., 2005. – 116 с.
2. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://surl.li/gaqyj>
3. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://surl.li/hoaha>
4. Ліпчевська І. Візуалізація навчальної інформації: робота з науково-пізнавальним текстом у початковій школі [Електронний ресурс] / І. Ліпчевська. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/268469>
5. Малихін О. Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі [Електронний ресурс] / О. Малихін, І. Ліпчевська. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Obklad.-Posibnyk-O.Malykhin-I.Lipchevska-2.jpg>
6. Навчальні програми для 1–4 класів [Електронний ресурс] / Міністерство освіти й науки: <https://surl.li/kqedyz> (дата звернення: 02.10.2025).

7. Нова українська школа: poradnik dla vchytel'ya / Під заг. ред. Бібік Н. М. [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://surl.li/szezsm>
8. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
9. Старагіна І. П. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання: навч.-метод. посіб. / І. П. Старагіна, В. М. Терещенко, А. О. Панченков – Х.: Соняшник, 2020. – 176 с.: іл. Сучасні методи групової роботи з учнями: наук.-метод. посіб. / уклад. О. О. Буряк, О. О. Кечик. – Х.: Друкарня Мадрид, 2020. – 103 с.
10. Півнюк Н. О. Проблема дитячого читання в національному вимірі / Н. Півнюк // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2018. – № 7/8. – С. 20-21.
11. Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» та затвердження операційного плану її реалізації на 2023-2025 роки [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://zakononline.com.ua/documents/show/516500__728879
12. Читання як життєва стратегія / Зб. наук. та наук.-метод. пр. [ред. кол. І. Б. Вашеньяк (гол.) та ін.]. Хмельницький: Видавництво ХОІППО імені Анатолія Назаренка, 2023. 193 с.

13. Шуляр В. І. Абетка літературознавства: для учнів початкової Нової української школи / Василь Шуляр. – Миколаїв: Іліон, 2018. – 30 с. – (Серія «Від літературознавчої пропедевтики до теорії літератури»).
14. Шуляр В. І. Вивчення лірики Д. Кременя в початковій школі: практико-орієнтована монографія/В. І. Шуляр. – Миколаїв: центр редакційно-видавничої діяльності МОІППО, 2023. – 232 с.
15. Шуляр В. І. Формування компетентного школяра Нової української початкової школи (із використанням візуального посібника «Абетка літературознавства»): опорний матеріал до занять: навчал. посібник / В. І. Шуляр. – Миколаїв: ОІППО, 2019. – 24 с.

Навчальне видання

**Від творчого вчителя –
до компетентного
учня-читача
початкової школи**

Збірник матеріалів

*Упорядник – О. А. Рибачук
Загальне редагування – О. О. Сокурєнко
Відповідальна за випуск – В. В. Стойкова
Технічна верстка – І. О. Шатура*

*Підписано до друку 24.12.2025
Формат 60x84¹/₁₆. Умовн. друк. арк. 9,65.
Наклад 100 пр. Зам. № 8*

Центр редакційно-видавничої діяльності
Миколаївського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
54001, м. Миколаїв, вул. Адміральська, 4-а,
тел./факс 37 85 89, e-mail: moippro@moippro.mk.ua
<http://www.moippro.mk.ua>
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Серія ДК № 7459 від 28.09.2021р.

Миколаїв
2026